

СЕМЕЕН КОДЕКС

Обн., ДВ, бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 1.10.2009 г., изм., бр. 74 от 15.09.2009 г., в сила от 1.10.2009 г., бр. 82 от 16.10.2009 г., бр. 98 от 14.12.2010 г., в сила от 1.01.2011 г., изм. и доп., бр. 100 от 21.12.2010 г., в сила от 21.12.2010 г., бр. 82 от 26.10.2012 г., изм., бр. 68 от 2.08.2013 г., в сила от 2.08.2013 г., бр. 74 от 20.09.2016 г., в сила от 1.01.2018 г., доп., бр. 103 от 28.12.2017 г., в сила от 1.01.2018 г., изм. и доп., бр. 24 от 22.03.2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 27.12.2019 г.; изм. и доп., бр. 103 от 4.12.2020 г., доп., бр. 67 от 4.08.2023 г., изм. и доп., бр. 106 от 22.12.2023 г., в сила от 22.12.2023 г.

Виж Таблица за съответствие между разпоредбите на СК (отм.) и СК (нов)

Глава първа ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Предмет

Чл. 1. Семейният кодекс урежда отношенията, основани на брак, родство и осиновяване, както и настойничеството и попечителството.

Принципи

Чл. 2. Семейните отношения се уреждат съобразно следните принципи:

1. закрила от държавата и обществото на брака и на семейството;
2. равенство на мъжа и жената;
3. доброволност на брачния съюз;
4. особена закрила на децата;
5. равенство на родените в брака, извън брака и на осиновените деца;
6. зачитане на личността в семейството;
7. уважение, грижа и подкрепа между членовете на семейството.

Право на брак и на семейство

Чл. 3. Всяко лице има право да сключи брак и да има семейство при условията, определени от този кодекс.

Глава втора СКЛЮЧВАНЕ НА БРАК

Граждански брак

Чл. 4. (1) Само гражданският брак, сключен във формата, предписана от този кодекс, поражда последиците, които законите свързват с брака.

(2) Религиозният обред няма правно действие.

Съгласие на встъпващите в брак

Чл. 5. Бракът се сключва по взаимно, свободно и изрично съгласие на мъж и жена, дадено лично и едновременно пред длъжностното лице по гражданското състояние.

Възраст за встъпване в брак

Чл. 6. (1) Брак може да сключи лице, навършило осемнадесет години.

(2) (Отм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.).

(3) (Отм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.).

(4) (Отм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.).

Пречки за сключване на брак

Чл. 7. (1) Не може да сключи брак лице, което:

1. е свързано с друг брак;
2. е поставено под пълно запрещение или страда от душевна болест или слабоумие, които са основание за поставянето му под пълно запрещение;
3. страда от болест, представляваща сериозна опасност за живота или здравето на поколението или на другия съпруг, освен ако той знае за тези болести.

(2) Не могат да сключат брак помежду си:

1. роднини по права линия;
2. братя и сестри, както и други роднини по съребрена линия до четвърта степен включително;
3. лица, между които осиновяването създава отношения на роднини по права линия или на братя и сестри.

Място на сключването на брака

Чл. 8. (1) Встъпващите в брак избират свободно общината, в която да сключат брак.

(2) Бракът се сключва публично на място, определено от кмета на общината.

(3) Бракът може да бъде сключен и на друго място по преценка на длъжностното лице по гражданското състояние при наличие на уважителни причини.

Документи за сключване на брак

Чл. 9. (1) Всеки от встъпващите в брак представя на длъжностното лице по гражданското състояние:

1. декларация, че не съществуват пречките за сключване на брак по чл. 7;
2. медицинско свидетелство, че не страда от болестите, посочени в чл. 7, ал. 1, т. 2 и 3;
3. декларация, че е осведомен за заболяванията на другия по чл. 7, ал. 1, т. 2 и 3.

(2) Ако встъпващите в брак са избрали режим на имуществените си отношения, те представят обща декларация с нотариална заверка на подписите за избрания режим. Ако е сключен брачен договор, те представят удостоверение от нотариуса относно датата на договора и регистрационния му номер, както и номера, под който нотариусът е вписан в регистъра на Нотариалната камара и района му на действие.

Ред за сключване на брака

Чл. 10. (1) Длъжностното лице по гражданското състояние проверява самоличността и възрастта на встъпващите в брак, както и представените от тях документи по чл. 9.

(2) Ако няма пречка за сключване на брак, длъжностното лице по гражданското състояние запитва встъпващите в брак дали са съгласни да встъпят в брак един с друг и след изричен утвърдителен отговор съставя акт за сключване на граждански брак. В акта за сключване на граждански брак се отразява избраният режим на имуществени отношения с данните по чл. 9, ал. 2. В случаите, когато не е избран режим на имуществени отношения, в акта се вписва законов режим на общност.

(3) Актът се подписва от встъпващите в брак, от двама свидетели и от длъжностното лице по гражданското състояние.

Действие на акта за сключване на граждански брак

Чл. 11. (1) Бракът се смята за сключен с подписването на акта за сключване на граждански брак от встъпващите в брак и от длъжностното лице по гражданското състояние.

(2) Действителен е бракът, сключен пред лице, което публично е изпълнявало функциите на длъжностно лице по гражданското състояние, без да е имало това качество, когато встъпващите в брак не са знаели това.

Фамилно име на съпрузите

Чл. 12. При съставянето на акта за сключване на граждански брак всеки от встъпващите в брак заявява дали запазва своето фамилно име или приема фамилното име на своя съпруг, или добавя фамилното име на съпруга си към своето. Като фамилно име може да се приеме или добави името на другия съпруг, с което той е известен в обществото.

Глава трета

ЛИЧНИ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ СЪПРУЗИТЕ

Равенство между съпрузите

Чл. 13. Съпрузите имат равни права и задължения в брака.

Взаимност между съпрузите

Чл. 14. Отношенията между съпрузите се изграждат на основата на взаимно уважение, общи грижи за семейството и разбирателство.

Съвместно живеене на съпрузите

Чл. 15. Съпрузите живеят съвместно, освен ако важни причини налагат да живеят разделено.

Свобода на личността

Чл. 16. Всеки съпруг има свобода на развитие на личността, на избор и упражняване на професия.

Грижа за семейството

Чл. 17. Съпрузите са длъжни чрез взаимно разбирателство и общи усилия и съобразно своите възможности, имущество и доходи да осигуряват благополучието на семейството и да се грижат за отглеждането, възпитанието, образованието и издръжката на децата.

Глава четвърта

ИМУЩЕСТВЕНИ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ СЪПРУЗИТЕ

Раздел I

Общи положения

Режими на имуществени отношения

Чл. 18. (1) Режимите на имуществените отношения между съпрузите са:

1. законов режим на общност;
2. законов режим на разделност;
3. договорен режим.

(2) Законният режим на общност се прилага, когато встъпващите в брак не са избрали режим на имуществените си отношения, както и ако са непълнолетни или ограничено запрети.

(3) Режимът на имуществените отношения се регистрира по реда на чл. 19.

(4) Режимът на имуществените отношения може да бъде променян по време на брака. Промяната се отбелязва в акта за сключване на граждански брак и в регистъра по чл. 19.

Регистър на имуществените отношения на съпрузите

Чл. 19. (1) Брачните договори и приложимият законов режим се регистрират в централен електронен регистър към Агенцията по вписванията.

(2) Регистрацията се извършва служебно въз основа на уведомление от общината или кметството, в чийто регистър по гражданско състояние се съхранява актът за сключен граждански брак. Уведомлението се изпраща незабавно до териториалното звено на Агенцията по вписванията по седалището на съответния окръжен съд, в района на който се намира общината.

(3) Промяната на законовия режим, изменението и прекратяването на брачния договор се отбелязват в акта за сключване на граждански брак и се регистрират по реда на ал. 2 въз основа на документите, посочени в чл. 9, ал. 2 или по чл. 27, ал. 2 и 3.

(4) Регистърът по ал. 1 е публичен. За справки и удостоверения по регистъра се събират такси по тарифа, приета от Министерския съвет.

(5) Редът за воденето и съхраняването на регистъра се определя с наредба на министъра на правосъдието.

Защита на третите лица

Чл. 20. При сделка между единия или двамата съпрузи с трето лице, когато в регистъра няма вписан режим на имуществени отношения, се прилага законовият режим на общност.

Раздел II

Законов режим на общност

Съпружеска имуществена общност

Чл. 21. (1) Вещните права, придобити по време на брака в резултат на съвместен принос, принадлежат общо на двамата съпрузи, независимо от това на чие име са придобити.

(2) Съвместният принос може да се изрази във влягане на средства, на труд, в грижи за децата и в работа в домакинството.

(3) Съвместният принос се предполага до доказване на противното.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Искът за липса на съвместен принос може да се предяви от:

1. съпруг по време на брака или след неговото прекратяване;
2. наследник на съпруг.

Лично имущество

Чл. 22. (1) Вещните права, придобити преди брака, както и придобитите по време на брака по наследство и по дарение, принадлежат на съпруга, който ги е придобил. Лични са и вещните права, придобити от единия съпруг, когато кредитор е насочил изпълнение за личен дълг на другия съпруг по реда на глава четиридесет и четвърта от Гражданския процесуален кодекс върху вещни права, които са съпружеска имуществена общност.

(2) Лични са движимите вещи, придобити от единия съпруг по време на брака, които му служат за обикновено лично ползване, за упражняване на професия или на занаят.

(3) Лични са вещните права, придобити от съпруг - едноличен търговец, по време на брака за упражняване на търговската му дейност и включени в неговото предприятие.

Преобразуване на лично имущество

Чл. 23. (1) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Лични са вещните права, придобити по време на брака изцяло с лично имущество.

(2) Когато вещните права са придобити отчасти с лично имущество по ал. 1, лично притежание на съпруга е съответна част от придобитото, освен ако тази част е незначителна.

Управление и разпореждане с общо имущество

Чл. 24. (1) Съпрузите имат равни права върху общото имущество. Докато трае бракът, никой от съпрузите не може да се разпорежда с дела, който би получил при прекратяване на имуществената общност.

(2) Управлението на общо имущество може да извършва всеки от съпрузите.

(3) Разпореждането с общо имущество се извършва съвместно от двамата съпрузи.

(4) Разпореждането с вещно право върху обща недвижима вещ, извършено от единия съпруг, е оспоримо. Другият съпруг може да оспори по исков ред разпореждането в 6-месечен срок от узнаването, но не по-късно от три години от извършването му.

(5) При разпореждане с вещно право върху обща движима вещ чрез възмездна сделка, извършено от единия съпруг без участието на другия, третото лице придобива правото, ако не е знаело или според обстоятелствата не е могло да знае, че липсва съгласие на другия съпруг. При безвъзмездно разпореждане с обща движима вещ или при разпореждане, за което се изисква писмена форма с нотариална заверка на подписите, се прилага ал. 4.

Разпореждане с лично имущество

Чл. 25. Всеки от съпрузите може да сключи сделка на разпореждане с личното си имущество с трети лица и с другия съпруг.

Разпореждане със семейното жилище - лична собственост

Чл. 26. Действията на разпореждане със семейното жилище - лична собственост на единия съпруг, се извършват със съгласието на другия, ако двамата съпрузи нямат друго жилище - обща собственост или лична собственост на всеки един от тях. Когато липсва съгласие, разпореждането се извършва с разрешение на районния съдия, ако се установи, че не е във вреда на ненавършилите пълнолетие деца и на семейството.

Прекратяване на съпружеската имуществена общност

Чл. 27. (1) Съпружеската имуществена общност се прекратява с прекратяването на брака.

(2) Съпружеската имуществена общност може да се прекрати по съдебен ред и по време на брака, ако важни причини налагат това.

(3) Съпружеската имуществена общност може да се прекрати по време на брака, ако съпрузите изберат режим на разделност или сключат брачен договор.

(4) Изпълнението, насочено от кредитор върху вещ - съпружеска имуществена общност, по реда на глава четиридесет и четвърта от Гражданския процесуален кодекс за личен дълг на единия от съпрузите, прекратява общността върху тази вещ.

(5) Съпружеската имуществена общност се прекратява с влизане в сила на решението за откриване на производство по несъстоятелност срещу съпруг - едноличен търговец или неограничено отговорен съдружник.

Дялове на съпрузите

Чл. 28. При прекратяване на имуществената общност дяловете на съпрузите са равни.

Определяне на по-голям дял на съпруга

Чл. 29. (1) При прекратяване на съпружеската имуществена общност поради развод съдът може да определи по-голям дял от общото имущество на съпруга, на когото е предоставено упражняването на родителските права по отношение на ненавършилите пълнолетие деца, ако това създава за него особени затруднения.

(2) Съпругът, на когото е предоставено упражняването на родителските права по отношение на ненавършилите пълнолетие деца, получава извън дела си движимите вещи, предназначени за тяхното отглеждане и възпитание.

(3) При прекратяване на общността поради развод или по чл. 27, ал. 2 съдът може да определи по-голям дял от общото имущество на единия съпруг, ако приносът му в придобиването значително надхвърля приноса на другия съпруг.

Получаване на част от личното имущество

Чл. 30. (1) При развод всеки от съпрузите има право да получи част от стойността на вещите за упражняване на професия или на занаят и от вземанията на другия съпруг, придобити по време на брака, ако са на значителна стойност и той е допринесъл за придобиването им с труда си, със средствата си, с грижите за децата или с работата си в домакинството. Този иск може да се предяви и преди развода, ако поведението на съпруга, който е придобил имуществото, поставя в опасност интересите на другия съпруг или на децата.

(2) Алинея 1 се прилага и за случаите по чл. 22, ал. 3.

Срокове за предявяване на исковите

Чл. 31. Исковите по чл. 29, ал. 3 и чл. 30 могат да се предявяват в срок до една година от прекратяването на брака или на съпружеската имуществена общност, а по чл. 29, ал. 1 и 2 - до една година от влизането в сила на решението за упражняване на родителските права.

Отговорност за задължения

Чл. 32. (1) Разходите за задоволяване на нужди на семейството се поемат от двамата съпрузи.

(2) Съпрузите отговарят солидарно за задължения, поети за задоволяване на нужди на семейството.

Раздел III

Законов режим на разделност

Имуществена разделност

Чл. 33. (1) Правата, придобити от всеки от съпрузите по време на брака, са негово лично притежание.

(2) При прекратяване на брака по исков ред всеки съпруг има право да получи част от стойността на придобитото от другия по време на брака, доколкото е допринесъл с труд, със средствата си, с грижа за децата, с работа в домакинството или по друг начин.

Разпореждане със семейното жилище

Чл. 34. При разпореждане със семейното жилище се прилага чл. 26.

Предоставяне на лично имущество за ползване

Чл. 35. Когато единият съпруг е предоставил на другия своя вещ за ползване, при липса на противна уговорка ползващият дължи само плодовете, които са налице към датата на писменото им поискване.

Отговорност за задължения на семейството

Чл. 36. (1) Разходите за задоволяване на нуждите на семейството се поемат от двамата съпрузи.

(2) За задължения, поети за текущите нужди на семейството, съпрузите отговарят солидарно.

Раздел IV

Договорен режим

Брачен договор

Чл. 37. (1) Встъпващите в брак могат да уредят имуществените отношения помежду си с брачен договор.

(2) Брачен договор могат да сключат само дееспособни лица.

(3) Брачен договор може да бъде сключен от съпрузите и по време на брака.

Съдържание на брачния договор

Чл. 38. (1) Брачният договор съдържа уговорки само относно имуществени отношения между страните като:

1. правата на страните върху имуществото, което се придобива по време на брака;
2. правата на страните върху притежаваното от тях имущество преди брака;
3. начините на управление и разпореждане с имуществото, включително и със семейното жилище;
4. участието на страните в разходите и задълженията;
5. имуществените последици при развод;
6. издръжката на съпрузите по време на брака, както и при развод;
7. издръжката на децата от брака;
8. други имуществени отношения, доколкото това не противоречи на разпоредбите на този кодекс.

(2) Имуществените отношения между страните могат да бъдат уредени и чрез препращане към някой от законовите режими. Не е допустима уговорка предбрачно имущество на една от страните да стане съпружеска имуществена общност.

(3) Брачният договор не може да съдържа разпореждания за случай на смърт. Ограничението не се отнася за разпорежданията относно дяловете на съпрузите при прекратяване на уговорена съпружеска имуществена общност.

(4) За неуредените с брачния договор имуществени отношения се прилага законовият режим на общност.

Сключване на брачния договор

Чл. 39. (1) Брачният договор се сключва лично от страните в писмена форма с нотариална заверка на съдържанието и на подписите.

(2) Брачният договор, с който се прехвърля право на собственост или се учредява или прехвърля друго вещно право върху недвижим имот, се заверява от нотариус, в чийто район се намира имотът. Когато имотите, предмет на договора, се намират в районите на действие на различни нотариуси, нотариалното удостоверяване се извършва от нотариус в един от тези райони по избор на страните.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Договорът, с който се прехвърля право на собственост или се учредява или прехвърля друго вещно право върху недвижим имот, има прехвърлително действие и се вписва в имотния регистър в деня на нотариалното удостоверяване, когато е сключен по време на брака. Когато договорът е сключен преди встъпването в брак, той се представя за вписване от нотариуса в деня на получаване от него на удостоверението за сключване на граждански брак. Ако договорът подлежи на вписване в друг съдебен район, се прилага чл. 25, ал. 6 от Закона за нотариусите и нотариалната дейност.

(4) Когато брачният договор е сключен по време на брака, за неговото сключване се прави отбелязване в акта за сключване на граждански брак и договорът се регистрира по реда на чл. 19, ал. 2.

Действие на брачния договор

Чл. 40. (1) Брачният договор поражда действие от момента на сключване на брака, а когато е сключен по време на брака - от деня на сключване на договора или от друга дата, определена в него.

(2) С договора не могат да се засягат права, придобити от трети лица преди сключването му.

Изменение на брачния договор

Чл. 41. (1) Изменението на брачния договор се извършва във формата за неговото сключване.

(2) По отношение на третите лица се прилага чл. 40, ал. 2.

Прекратяване и разваляне на брачния договор

Чл. 42. (1) Брачният договор се прекратява:

1. по взаимно съгласие на страните; в този случай те могат да изберат законов режим или да сключат нов договор; ако не направят това - прилага се законовият режим на общност;
2. по иск на единия съпруг при съществена промяна на обстоятелствата, ако договорът сериозно застрашава интересите на съпруга, на ненавършилите пълнолетие деца или на семейството;
3. при прекратяване на брака, освен клаузите, които уреждат последиците от прекратяването и са предназначени да действат и след него.

(2) Брачният договор може да бъде развален по съдебен ред по чл. 87, ал. 1 от Закона за задълженията и договорите, ако това не противоречи на принципите на този кодекс и на добрите нрави. Развалянето може да бъде и частично. Развалянето има действие за в бъдеще.

Недействителност на брачния договор

Чл. 43. (1) По отношение на брачния договор се прилагат съответно общите правила относно недействителността на договорите.

(2) Унищожаването има действие за в бъдеще. В този случай съпрузите могат да изберат законов режим или да сключат нов договор. Ако не направят това, се прилага законовият режим на общност.

Глава пета ПРЕКРАТЯВАНЕ НА БРАКА

Основания

Чл. 44. Бракът се прекратява:

1. със смъртта на единия от съпрузите;
2. с унищожаването на брака;
3. с развод.

Прекратяване на брака при обявена смърт

Чл. 45. (1) Когато смъртта на единия съпруг е обявена от съда, бракът се прекратява с влизане в сила на решението.

(2) Ако се окаже, че обявеният за умрял е жив, прекратеният брак не се възстановява.

Основания за унищожаване на брака

Чл. 46. (1) Бракът се унищожава, когато:

1. при сключването му са били нарушени чл. 6 и 7;
 2. съгласието за брак е било дадено поради заплашване с тежка и предстояща опасност за живота, здравето или честта на сключващия брак или на негови близки.
- (2) Никой не може да се позовава на унищожаемостта на брака, докато тя не бъде постановена от съда.

Предявяване на иск за унищожаване на брака

Чл. 47. (1) Иск за унищожаване на брака може да се предяви:

1. (отм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 1.01.2025 г.);

2. в случая по чл. 46, ал. 1, т. 2 - от заплашения съпруг, не по-късно от една година от сключването на брака;
 3. в случая по чл. 7, ал. 1, т. 1 - от всеки от съпрузите, от прокурора и от съпруга от първия брак;
 4. в случаите по чл. 7, ал. 1, т. 2 и 3 и ал. 2 - от всеки от съпрузите и от прокурора.
- (2) При двубрачие бракът не може да бъде унищожен, ако по-рано сключеният брак е прекратен.
 - (3) Когато бракът е сключен в нарушение на чл. 7, ал. 1, т. 1, съпругът от първия брак, съпругът от унищожаемия брак, както и прокурорът могат да поискат да се установи наличието на основанията за унищожаване на брака и след смъртта на съпруга, който е бил в двубрачие.
 - (4) При нарушение на чл. 7, ал. 1, т. 2 искът може да се предяви от болния или запретен съпруг не по-късно от 6 месеца от оздравяването или от отменянето на запрещението, а от другия съпруг или от прокурора - до оздравяването или отменянето на запрещението.
 - (5) При нарушение на чл. 7, ал. 1, т. 3 бракът не може да бъде унищожен, ако болният съпруг е оздравял.
 - (6) При нарушение на чл. 7, ал. 2, т. 3 бракът не може да бъде унищожен, ако осиновяването е прекратено.

Последици от унищожаване на брака

Чл. 48. (1) Унищожаването на брака има действие за в бъдеще.

- (2) Предположението за бащинство по чл. 61 важи и за заченатите или родените по време на унищожения брак деца.
- (3) Разпоредбите относно последиците на развода за личните и имуществените отношения между съпрузите, както и за отношенията между тях и децата се прилагат съответно и при унищожаване на брака. Недобросъвестността при унищожаване на брака има значението на вината при развода.

Развод поради разстройство на брака

- Чл. 49.** (1) Всеки от съпрузите може да иска развод, когато бракът е дълбоко и непоправимо разстроен.
- (2) Съдът напътва съпрузите към помирение чрез медиация или друг способ за доброволно уреждане на спора.
 - (3) С решението за допускане на развода съдът се произнася и относно вината за разстройството на брака, ако някой от съпрузите е поискал това.
 - (4) При всяко положение на делото съпрузите могат да изложат пред съда споразумение относно всички или някои от последиците на развода.
 - (5) Съдът утвърждава споразумението по ал. 4, след като провери дали са защитени интересите на децата. Съдът може да поиска становище от дирекция "Социално подпомагане".

Развод по взаимно съгласие

Чл. 50. При сериозно и непоколебимо взаимно съгласие на съпрузите за развод съдът допуска развода, без да издирва мотивите им за прекратяване на брака.

Споразумение на съпрузите при развод по взаимно съгласие

Чл. 51. (1) При развод по взаимно съгласие съпрузите представят споразумение относно местоживеенето на децата, упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата, както и относно ползването на семейното жилище, издръжката между съпрузите и фамилното име. Те могат да се споразумеят и по други последици на развода.

(2) Споразумението по ал. 1 се утвърждава от съда, след като провери дали са защитени интересите на децата. Съдът може да поиска становище от дирекция "Социално подпомагане".

(3) Ако споразумението е непълно или интересите на децата не са добре защитени, съдът дава срок за отстраняване на недостатъците. Когато недостатъците не бъдат отстранени в срока, съдът отхвърля искането за развод.

(4) Изменение на местоживеенето, упражняването на родителските права, личните отношения и издръжката на децата може да се поиска при изменение на обстоятелствата.

Продължаване на делото за развод от наследниците

Чл. 52. (1) Правото на развод не преминава върху наследниците.

(2) Призованите към наследяване низходящи или родители могат да продължат процеса, ако ищецът е поискал произнасяне по вината, за да установят основателността на предъявения иск въз основа на посоченото от ищеца виновно поведение на преживелия съпруг.

(3) Съдът отхвърля иска, ако преживелият съпруг не е виновен за разстройството на брака.

Фамилно име след развода

Чл. 53. След развода съпругът може да възстанови фамилното си име преди този брак.

Отпадане на наследяването и на разпорежданията в случай на смърт

Чл. 54. (1) След развода бившите съпрузи престават да бъдат законни наследници един на друг и губят изгодите, произтичащи от разпорежданията в случай на смърт, направени преди това. Тези последици настъпват и когато основателността на иска за развод е установена по чл. 52, ал. 2.

(2) Алинея 1 не се прилага, ако завещателят изрично е посочил, че завещателните разпореждания ще имат действие и след развода.

Отмяна на даренията

Чл. 55. Даренията, направени във връзка или по време на брака на съпруг, могат да бъдат отменени след развода в случаите, посочени в гражданските закони, или ако отмяната е предвидена в договора за дарение или в брачния договор.

Предоставяне на семейното жилище след развода

Чл. 56. (1) При допускане на развода, когато семейното жилище не може да се ползва поотделно от двамата съпрузи, съдът предоставя ползването му на единия от тях, ако той е поискал това и има жилищна нужда. Когато от брака има ненавършили пълнолетие деца, съдът служебно се произнася за ползването на семейното жилище.

(2) Когато от брака има ненавършили пълнолетие деца и семейното жилище е собственост на единия съпруг, съдът може да предостави ползването му на другия, на когото е предоставено упражняването на родителските права, докато ги упражнява.

(3) Когато от брака има ненавършили пълнолетие деца и семейното жилище е собственост на близки на единия съпруг, съдът може да предостави ползването му на другия, на когото е предоставено упражняването на родителските права, за срок до една година.

(4) Ползването на семейното жилище се прекратява преди изтичането на срока, ако отпадне жилищната нужда на ползващия, а в случаите по ал. 2 и 3 - и ако сключи нов брак.

(5) Когато съпрузите са съсобственици или имат общо право на ползване върху семейното жилище, съдът предоставя ползването му на единия от тях, като взема предвид интересите на ненавършилите пълнолетие деца, вината, здравословното състояние и други обстоятелства.

(6) При изменение на обстоятелствата, които са от значение за предоставяне ползването по ал. 5, всеки от бившите съпрузи може да поиска промяна на ползването на жилището.

Наемно правоотношение

Чл. 57. (1) По силата на съдебното решение, с което се предоставя ползването на семейното жилище по чл. 56, ал. 1, 2, 3 и 5, възниква наемно отношение. Решението може да бъде вписано в имотния регистър, като вписването има действието по чл. 237, ал. 1 от Закона за задълженията и договорите.

(2) Всяка от страните може да поиска съдът да определи размера на наема с решението за развод. Не се дължи наем за ползваната от ненавършилите пълнолетие деца жилищна площ. Определеният размер на наема може да бъде изменян при промяна на обстоятелствата.

Предимство на брачния договор

Чл. 58. Разпоредбите на чл. 54 - 57 се прилагат, доколкото в брачния договор не е уредено друго.

Родителски права след развода

Чл. 59. (1) При развод съпрузите по общо съгласие решават въпросите относно отглеждането и възпитанието на ненавършилите пълнолетие деца от брака в техен интерес. Съдът утвърждава споразумението по реда на чл. 49, ал. 5.

(2) Ако не се постигне споразумение по ал. 1, съдът служебно постановява при кого от родителите да живеят децата, на кого от тях се предоставя упражняването на родителските права, определя мерките относно упражняването на тези права, както и режима на личните отношения между децата и родителите и издръжката на децата.

(3) Определянето на режима на личните отношения между родителите и децата включва определяне на период или на дни, в които родителят може да вижда и взема децата, включително през училищните ваканции, официалните празници и личните празници на детето, както и по друго време.

(4) Съдът решава въпросите по ал. 2, след като прецени всички обстоятелства с оглед интересите на децата като: възпитателските качества на родителите, полаганите до момента грижи и отношение към децата, желанието на родителите, привързаността на децата към родителите, пола и възрастта на децата, възможността за помощ от трети лица - близки на родителите, социалното обкръжение и материалните възможности.

(5) Размерът на издръжката трябва да осигури условията на живот на детето, които е имало преди развода, освен ако това би създавало особени затруднения на дължащия издръжка родител.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Съдът изслушва родителите, както и децата при условията на чл. 15 от Закона за закрила на детето, взема становище от дирекция "Социално подпомагане" и ако е уместно, изслушва и други лица. При данни, че е налице родителско отчуждение, съдът изслушва вещо лице - психолог.

(7) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., изм., бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.) По изключение, ако интересите на децата налагат това, съдът може да постанови те да живеят при дядо и баба или в семейство на други роднини или близки, с тяхно съгласие. Ако това не е възможно, детето се настанява в приемно семейство или социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа, посочени от дирекция "Социално подпомагане". Във всички случаи съдът определя подходящ режим на лични отношения между детето и родителите.

(8) При необходимост съдът определя подходящи защитни мерки за осигуряване на изпълнение на решението по ал. 2 и 7 като:

1. осъществяване на личните отношения в присъствието на определено лице;
2. осъществяване на личните отношения на определено място;
3. поемане на разходите за пътуване на детето, а ако е необходимо - и на лицето, което го придружава.

(9) Ако обстоятелствата се изменят, съдът по молба на единия от родителите, по искане на дирекция "Социално подпомагане" или служебно може да измени постановените по-рано мерки и да определи нови.

(10) Решението по ал. 2 не препятства предприемането на мерки за закрила на детето по Закона за закрила на детето.

Глава шеста ПРОИЗХОД

Произход от майката

Чл. 60. (1) Произходът от майката се определя от раждането.

(2) Майка на детето е жената, която го е родила, включително при асистирана репродукция.

(3) Произходът от майката, установен с акт за раждане, може да бъде оспорен с иск, предявен от детето, от жената, посочена в акта като майка, от нейния съпруг, от жената, която претендира, че е майка на детето, и от мъжа, който претендира, че детето е родено от неговата съпруга.

(4) Като страна по делото се призовават и съпругът на майката, съпругът на жената, която оспорва произхода, както и детето.

(5) Произходът от жената, родила детето при асистирана репродукция, не може да бъде оспорван на това основание.

Произход от бащата

Чл. 61. (1) Съпругът на майката се смята за баща на детето, родено по време на брака или преди изтичането на триста дни от неговото прекратяване.

(2) Ако детето е родено преди да са изтекли триста дни от прекратяването на брака, но след като майката е встъпила в нов брак, за баща на детето се смята съпругът на майката от новия брак.

(3) В случай на обявено отсъствие на съпруга предположенията по ал. 1 и 2 не се прилагат, ако детето е родено след изтичането на триста дни от датата на последното известие за съпруга, а при обявена смърт - от датата на предполагаемата смърт.

(4) Алинеи 1 - 3 се прилагат и когато детето е родено при условията на асистирана репродукция по чл. 60, ал. 2.

Оспорване на бащинство

Чл. 62. (1) (Доп. – ДВ, бр. 103 от 2020 г.) Съпругът на майката може да оспори, че е баща на детето, като докаже, че то не е могло да бъде заченато от него. Този иск може да бъде предявен до изтичането на една година от узнаване на раждането. Ако обстоятелствата, опровергаващи бащинството, са узнали по-късно по независещи от ищеца причини, искът може да бъде предявен до изтичане на една година от узнаване на тези обстоятелства, но не по-късно от навършване на пълнолетие на детето. Съдът решава спора, като взема предвид интереса на детето.

(2) Майката може да оспори, че съпругът ѝ е баща на детето, като докаже, че то не е могло да бъде заченато от него. Този иск може да бъде предявен до една година от раждането.

(3) В случая по чл. 61, ал. 2, ако оспорването на бащинството на втория съпруг бъде уважено, за баща на детето се смята първият съпруг. Първият съпруг и майката могат да предявят иск за оспорване на бащинството до една година от узнаването на решението, но не по-късно от три години от влизането му в сила.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 103 от 2020 г.) Детето може да оспори бащинството от навършването на четиринадесетгодишна възраст до една година от навършването на пълнолетие.

(5) (Нова – ДВ, бр. 103 от 2020 г.) Трето лице, което твърди, че е биологичен баща на детето, може да оспори бащинството до изтичане на една година от узнаването на раждането. Този иск задължително се съединява с иск за установяване на произход. Съдът решава спора, като взема предвид интереса на детето.

(6) (Предишна ал. 5 – ДВ, бр. 103 от 2020 г.) Не се допуска оспорване на бащинството, когато детето е родено при условията на асистирана репродукция, ако съпругът на майката е дал информиран писмено съгласие за извършването ѝ.

Страни по исковете за оспорване на бащинство

Чл. 63. (1) (Предишен текст на чл. 63 – ДВ, бр. 103 от 2020 г.) При оспорване на бащинство като страни се призовават майката, детето и съпругът, а когато бащинството се оспорва от втория съпруг, като страна се призовава и първият съпруг.

(2) (Нова – ДВ, бр. 103 от 2020 г.) Страна по исковете за оспорване на бащинство може да бъде и лицето, което твърди, че е биологичен баща.

Припознаване

Чл. 64. (1) Всеки родител може да припознае своето дете. Могат да бъдат припознати и заченати деца, както и починали деца, които са оставили низходящи.

(2) Припознаване може да извърши и родител, навършил шестнадесет години.

Форма на припознаването

Чл. 65. (1) Припознаването се извършва лично с писмено заявление пред длъжностното лице по гражданското състояние или с декларация с нотариално заверен подпис, подадена до длъжностното лице по гражданското състояние. Заявлението може да се подаде и чрез управителя на лечебното заведение, в което се е родило детето.

(2) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Длъжностното лице по гражданското състояние съобщава припознаването в 7-дневен срок от извършването му на другия родител, ако той е известен, на детето, ако то е навършило четиринадесет години, както и на Дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето.

Оспорване на припознаването (Загл. изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.)

Чл. 66. (1) (Доп. – ДВ, бр. 103 от 2020 г.) Родителят или навършилото четиринадесет години дете може да оспори припознаването с писмено заявление до длъжностното лице по гражданското състояние в тримесечен срок от съобщението. Дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето може да оспори припознаването чрез възражение по същия ред, ако е в интерес на детето. Ако припознаването не бъде оспорено, то се вписва в акта за раждане.

(2) Когато припознаването се оспори, припознаващият може в тримесечен срок от получаване на съобщението да предяви иск за установяване на произход.

(3) Ако припознаването бъде извършено, преди да е съставен акт за раждане на детето, и родителят заяви по реда на чл. 65, ал. 1, че няма да го оспорва, припозналият се вписва веднага в акта за раждане като родител. Оспорване на припознаването от родителя след съставяне на акта за раждане не се допуска.

(4) Ако при припознаването детето е малолетно, то може да го оспори по съдебен ред до една година от навършването на пълнолетие или от узнаването на припознаването, ако узнаването е станало по-късно. Ако искът бъде уважен, припознаването се заличава със съответна бележка в акта за раждане.

(5) (Нова - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., изм., бр. 103 от 2020 г.) Извън случаите по ал. 1 и 4 припознаването може да бъде оспорено от всяко лице, което твърди, че е родител на припознатия, чрез иск, предявен в едногодишен срок от узнаването на припознаването. Този иск задължително се съединява с иск за установяване на произход. Съдът решава спора, като взема предвид интереса на детето.

(6) (Нова – ДВ, бр. 103 от 2020 г.) Припознаването може да бъде оспорено и от прокурора в защита на обществен интерес чрез иск, предявен в едногодишен срок от узнаването му. Като ответници се призовават припозналият, припознатият и другият родител.

Унищожаване на припознаването

Чл. 67. Припозналият може да иска унищожаване на припознаването поради грешка или измама в едногодишен срок от припознаването, поради заплашване - в едногодишен срок от прекратяване на заплашването, а при недееспособност - в едногодишен срок от придобиване на дееспособността.

Иск за установяване на произход от майката

Чл. 68. Произходът от майката може да се установи с иск, предявен от детето, от майката или от бащата. Като ответник се призовава и съпругът на майката, който би се смятал за баща на детето съгласно чл. 61.

Иск за установяване на произход от бащата

Чл. 69. Произходът от бащата може да се установи с иск, предявен от майката - в тригодишен срок от раждането на детето или от детето до три години от навършване на пълнолетието. Когато искът е предявен от детето, призовава се и майката.

Родителски права при установяване на произход по исков ред

Чл. 70. Когато съдът уважи исковете по чл. 68 и 69, той служебно постановява при кого от родителите да живее детето, мерки за упражняване на родителските права, режима на личните отношения между детето и родителите, както и неговата издръжка, като се прилага съответно чл. 59.

Пречка за установяване на произход

Чл. 71. Иск за установяване на произход не може да се предяви и припознаване не може да се извърши, докато не бъде оборен по исков ред наличният произход, установен с акта за раждане, с предположението по чл. 61 или с припознаване. Двата иска могат да бъдат съединени.

Искове от и срещу наследниците

Чл. 72. (1) Наследниците нямат право да предявяват исковете, предвидени в тази глава, но те могат да продължат делото по предявения от наследодателя им иск.

(2) Когато бащата или майката са починали, искът за установяване или оспорване на произход се предявява срещу техните наследници.

Срокове

Чл. 73. Сроковете по тази глава се прилагат служебно и не подлежат на спиране, прекъсване и възстановяване.

Глава седма РОДСТВО

Родство по права и по съребрена линия

Чл. 74. (1) Родство по права линия е връзката между две лица, от които едното произхожда пряко или непряко от другото.

(2) Родство по съребрена линия е връзката между две лица, които имат общ родоначалник, без едното да произхожда от другото.

Степени на родство

Чл. 75. (1) Между двама роднини по права линия има толкова степени, колкото са поколенията.

(2) Между двама роднини по съребрена линия има толкова степени, колкото са поколенията от единия от тях до общия родоначалник и от последния до другия роднина.

Сватовство

- Чл. 76.** (1) Роднините на единия съпруг са роднини по сватовство както на другия съпруг, така и на неговите роднини.
- (2) В линията и в степента, в които едно лице е роднина на единия съпруг, то е роднина по сватовство на другия съпруг.
- (3) Степента на родството по сватовство между роднините на единия съпруг и роднините на другия съпруг се определя, като се съберат степените на родство между единия съпруг и неговите роднини и другия съпруг и неговите роднини.
- (4) Съпругите на двама братя или съпрузите на две сестри са роднини по сватовство от втора степен.
- (5) Родството по сватовство има правно значение само в предвидените от закона случаи.
- (6) Родството по сватовство се прекратява с прекратяването на брака.

Глава осма ОСИНОВЯВАНЕ

Раздел I Условия за осиновяване

Осиновяван

- Чл. 77.** (1) Може да бъде осиновено само лице, което при подаване на молбата за осиновяване не е навършило осемнадесет години.
- (2) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Близнаци се осиновяват заедно. По изключение те могат да бъдат осиновявани поотделно, ако в продължение на 6 месеца от вписването в информационната система по чл. 83, ал. 1 не са могли да бъдат осиновени заедно и ако интересите им налагат това.
- (3) Братя и сестри се осиновяват заедно, ако имат емоционална връзка помежду си.
- (4) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Оценката за наличието на емоционална връзка по ал. 3 се извършва от вещо лице – психолог. Дирекция "Социално подпомагане" оказва съдействие при извършването на оценката.

Осиновяващ

- Чл. 78.** Може да осиновява дееспособно лице, което не е лишено от родителски права.

Разлика във възрастта

- Чл. 79.** (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) (1) Осиновяващият трябва да е най-малко с петнадесет години, но не повече от петдесет години по-възрастен от осиновявания. Когато осиновяването се извършва едновременно или последователно от двама съпрузи и за единия от тях разликата във възрастта е налице, не се изисква такава разлика за другия съпруг.
- (2) Разлика във възрастта не се изисква, когато съпруг осиновява дете на своя съпруг, при осиновяване от баба и дядо или от единия от тях и при осиновяване от роднина по съребрена линия от трета степен.

Забрана за осиновяване между роднини

- Чл. 80.** (1) Не се допуска осиновяване между роднини по права линия и между братя и сестри.

(2) Дядото и бабата или единият от тях могат да осиновят свой внук, когато той е роден извън брак или когато родителите или единият от тях е починал. Съдът изслушва и другите дядо и баба на осиновявания.

(3) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) При искане за осиновяване на внук от дядото и бабата и по майчина, и по бащина линия съдът изисква становище от дирекция "Социално подпомагане" по постоянен адрес на ищите и решава въпроса с оглед интересите на детето.

Забрана за осиновяване от две лица

Чл. 81. (1) Никой не може да бъде осиновен от две лица, освен ако те са съпрузи.

(2) Никой не може да бъде осиновен втори път, докато не е прекратено съществуващото осиновяване.

(3) Забраните по ал. 1 и 2 не се прилагат по отношение на съпруга на осиновителя.

Допълнително условие за пълно осиновяване

Чл. 82. (1) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Пълно осиновяване се допуска, когато осиновяваният и осиновяващият са вписани в информационната система по чл. 83, ал. 1.

(2) Алинея 1 не се прилага, когато съпруг осиновява дете на своя съпруг, при осиновяване на внук от дядо и баба или от единия от тях, както и при осиновяване от роднина по съребрена линия от трета степен.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Изискването за вписване в информационната система по чл. 83, ал. 1 не се прилага при осиновяване от настойник или попечител или от семейство на роднини или близки, при които детето е настанено по съдебен ред съгласно Закона за закрила на детето.

(4) Лицата по ал. 3 се проучват от дирекция "Социално подпомагане" по постоянния им адрес.

Национална електронна информационна система за пълно осиновяване

(Загл. изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.)

Чл. 83. (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) (1) Министерството на труда и социалната политика създава, води и поддържа Национална електронна информационна система за пълно осиновяване.

(2) Информационната система по ал. 1 съдържа данни за:

1. децата, които може да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване;
2. лицата, които желаят да осиновят дете при условията на пълно осиновяване, и данните от електронната платформа по чл. 85, ал. 1;
3. изразените предпочитания на лицата, които желаят да осиновят дете при условията на пълно осиновяване;
4. всички етапи от процедурите, свързани с осиновяването;
5. всички обстоятелства от значение за осиновяването.

(3) Достъп до данните в информационната система по ал. 1 имат председателите и членовете на съветите по чл. 94 и длъжностни лица от Министерството на труда и социалната политика, Държавната агенция за закрила на детето и Агенцията за социално подпомагане, определени със заповед на министъра на труда и социалната политика.

(4) Министърът на труда и социалната политика, съгласувано с министъра на правосъдието, определя с наредба реда за вписването, воденето, съхраняването, поддържането и функционирането на информационна система по ал. 1, както и нивото на достъп до данните в системата на лицата по ал. 3.

(5) Министърът на труда и социалната политика ръководи и координира функционирането на информационната система по ал. 1 и определя със заповед длъжностните лица от Министерството на труда и социалната политика, които отговарят за правилното функциониране и поддържане на системата.

(6) Въз основа на данните от информационната система по ал. 1 Министерството на труда и социалната политика извършва наблюдение и ежегодно изготвя анализ относно изпълнението на държавната политика в областта на националното осиновяване.

(7) В наредбата по ал. 4 се определят и условията и редът за:

1. извършване на социалното проучване по чл. 86, ал. 2;
2. извършване на служебни проверки от значение за процеса на осиновяване;
3. провеждане на обучения на лицата, които желаят да осиновят дете при условията на пълно осиновяване;
4. оказване на подкрепа чрез социални услуги на лицата, които желаят да осиновят дете при условията на пълно осиновяване;
5. предоставяне на информация и съдействие;
6. издаване, подновяване и отнемане на разрешението по чл. 86, ал. 3 за вписване в информационната система по ал. 1.

Вписване на деца в Националната електронна информационна система за пълно осиновяване

(Загл. изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.)

Чл. 84. (1) (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., изм., бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) За дете, настанено по административен ред съгласно Закона за закрила на детето, чиито родители са неизвестни или са дали съгласие за пълно осиновяване, дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето в 7-дневен срок от настаняването издава заповед за вписването му в информационната система по чл. 83, ал. 1 и я изпраща чрез регионалната дирекция за социално подпомагане на Министерството на труда и социалната политика. Когато съгласието е дадено след настаняването, 7-дневният срок тече от деня на даване на съгласието.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., изм., бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г., бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Когато детето, чиито родители не са дали съгласие за пълно осиновяване, е настанено по реда на Закона за закрила на детето в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа или приемно семейство и родителят без основателна причина не е поискал прекратяване на настаняването и връщане на детето или промяна на мярката и настаняване в семейство на роднини или близки, директорът на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето в 7-дневен срок от изтичане на срока по чл. 93, ал. 2 издава заповед за вписване на детето в информационната система по чл. 83, ал. 1 и я изпраща чрез регионалната дирекция за социално подпомагане до Министерството на труда и социалната политика. Към уведомлението се прилага копие от искането за настаняване по съдебен ред по чл. 27, ал. 2 от Закона за закрила на детето, когато не е постановено съдебно решение.

(3) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Дете, което е настанено по реда на Закона за закрила на детето в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа или приемно семейство, се вписва в информационната система по чл. 83, ал. 1 въз основа на съдебно решение на районния съд по настоящия адрес на детето, когато в срока по чл. 93, ал. 2 родителят е поискал прекратяване на настаняването и връщане на детето, или промяна на мярката и настаняване в семейство на роднини или близки, но не са изпълнени условията за това поради неосказване на съдействие от страна на родителите, не са отпаднали основанията за настаняване извън семейството по чл. 25, ал. 1, т. 2, 3 или 4 от Закона за закрила на детето или няма семейство на роднини или близки, което да е дало съгласие за временно настаняване на детето по чл. 27, ал. 3 от Закона за закрила на детето. Директорът на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето подава молба до съда в едномесечен срок от разглеждането на искането на родителя, към която прилага мотивирана оценка на причините за неуспешната реинтеграция или за промяна на мярката. Молбата се разглежда по реда на бързото производство по глава двадесет и пета от Гражданския процесуален кодекс.

(4) (Предишна ал. 3, изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Дете, чиито родители са починали, лишени са от родителски права или са поставени под пълно запрещение, може да бъде вписано в информационната система по чл. 83, ал. 1 по молба на настойника или попечителя до дирекция "Социално подпомагане". Вписването се извършва, ако е в интерес на детето, въз основа на заповед на директора на дирекцията. Дирекция "Социално подпомагане" изисква становище за интереса на детето от органа по настойничеството и по попечителството. Когато детето е настанено по реда на Закона за закрила на детето в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа или приемно семейство, директорът на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето в едномесечен срок от настъпването на основанията за учредяване на настойничество или попечителство издава заповед за вписването на детето в информационната система по чл. 83, ал. 1 и я изпраща чрез регионалната дирекция за социално подпомагане на Министерството на труда и социалната политика.

(5) (Предишна ал. 4, изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Поставеният под попечителство може да поиска да бъде вписан в информационната система по чл. 83, ал. 1 по реда на ал. 4.

(6) (Отм., предишна ал. 5, изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Вписване на дете в информационната система по чл. 83, ал. 1 може да се извърши на основание подадена от родителите молба до директора на дирекция "Социално подпомагане", ако вписването е в интерес на детето, и към молбата са приложени декларации за съгласие за пълно осиновяване от двамата родители. Вписването се извършва въз основа на мотивирана заповед на директора на дирекция "Социално подпомагане".

(7) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Вписването на дете в информационната система по чл. 83, ал. 1 се извършва от Министерството на труда и социалната политика въз основа на мотивирана заповед на директора на дирекция "Социално подпомагане", която подлежи на оспорване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(8) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Отказът за вписване на дете в информационната система по чл. 83, ал. 1 се извършва с мотивирана заповед на директора на дирекция "Социално подпомагане", която подлежи на оспорване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Електронна платформа за кандидатстване за осиновяване на деца при условията на пълно осиновяване

(Загл. изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.)

Чл. 85. (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) (1) Министерството на труда и социалната политика създава и поддържа Електронна платформа за кандидатстване за осиновяване на деца при условията на пълно осиновяване, която е неразделна част от Националната електронна информационна система за пълно осиновяване.

(2) Редът за кандидатстване чрез електронната платформа по ал. 1 се определя в наредбата по чл. 83, ал. 4.

Разрешение за вписване в Националната електронна информационна система за пълно осиновяване

(Загл. изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.)

Чл. 86. (1) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Лице, което желае да осинови дете при условията на пълно осиновяване, кандидатства чрез електронната платформа по чл. 85, ал. 1 за разрешение за вписване в информационната система по чл. 83, ал. 1.

(2) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Дирекция "Социално подпомагане" извършва социално проучване за годността на лицето да осинови дете. Когато лицето желае да осинови дете с обичайно местопребиваване в чужбина, въз основа на социалното

проучване дирекция "Социално подпомагане" издава удостоверение за годност по образец, приложение към наредбата по чл. 83, ал. 4.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Вписването в информационната система по чл. 83, ал. 1 се извършва от Министерството на труда и социалната политика въз основа на заповед на директора на дирекция "Социално подпомагане" за издаване на разрешение за вписване в информационната система.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Заповедта на директора на дирекция "Социално подпомагане" за отказ за издаване на разрешение за вписване в информационната система по чл. 83, ал. 1 подлежи на оспорване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(5) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Разрешението по ал. 3 се издава за срок две години.

(6) (Отм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.).

Отбелязвания и заличавания в Националната електронна информационна система за пълно осиновяване

(Загл. изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.)

Чл. 87. (1) Лицето, което желае да осинови дете, е длъжно да информира дирекция "Социално подпомагане" при промяна на обстоятелства от значение за издаване на разрешението.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Изменението на обстоятелствата се отбелязва в информационната система по чл. 83, ал. 1. Отнемане на разрешението се извършва при съществена промяна на обстоятелствата след ново социално проучване.

(3) Отнемането на разрешението подлежи на оспорване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(4) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Отбелязването и заличаването се извършват от Министерството на труда и социалната политика въз основа на заповед на директора на дирекция "Социално подпомагане" за отбелязване на изменението или заличаването от информационната система по чл. 83, ал. 1.

Защита на личните данни

Чл. 88. (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Министерството на труда и социалната политика и Агенцията за социално подпомагане предприемат мерки за защита на личните данни в информационната система по чл. 83, ал. 1 и платформата по чл. 85, ал. 1.

Раздел II

Допускане на осиновяване

Съгласие за осиновяване

Чл. 89. (1) За извършване на осиновяването е необходимо съгласието на:

1. осиновяващия;
 2. родителите на осиновявания;
 3. съпрузите на осиновяващия и на осиновявания;
 4. осиновявания, ако е навършил четиринадесет години.
- (2) Съгласието на майката може да бъде дадено най-рано 30 дни след раждането.
- (3) Родителите на осиновявания дават съгласие и в случаите, когато са непълнолетни.
- (4) Съгласието на лицата по ал. 1, т. 2 и 3 не се изисква, ако са малолетни или поставени под запрещение.
- (5) При пълно осиновяване дирекция "Социално подпомагане" разяснява на лицата по ал. 1 последиците от допускане на осиновяването, преди да изразят съгласие. При непълно осиновяване разяснение се дава от съда.

(6) Лицата по ал. 1 представят декларация с нотариална заверка на подписа, че даденото от тях съгласие не е обвързано с материална облага.

Мнение за осиновяване

Чл. 90. (1) Осиновяваният, ако не е навършил четиринадесет години, се изслушва от съда съгласно Закона за закрила на детето.

(2) Мнение за осиновяването дават:

1. настойникът или попечителят;
2. родителите, ако са малолетни, поставени под ограничено запрещение или лишени от родителски права;
3. съпрузите на осиновяващия и на осиновявания, ако са поставени под ограничено запрещение.

Форма на съгласието и на мнението

Чл. 91. (1) Съгласието по чл. 89 и мнението на лицата по чл. 90 могат да бъдат дадени пред съда лично, с декларация с нотариална заверка на подписа или чрез особен пълномощник. Съдът може да призове и изслуша лично някои от тези лица, когато намери това за необходимо.

(2) Осиновяваният дава съгласието си лично пред съда.

(3) При пълно осиновяване, когато родителят дава мнението си лично, той и осиновяващият се изслушват в отделни заседания, освен в случаите по чл. 82, ал. 2.

(4) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Писменото съгласие от родителите на осиновявания в случаите на пълно осиновяване се дава с декларация по образец, приложение към наредбата по чл. 83, ал. 4.

Оттегляне на предварително дадено съгласие

Чл. 92. (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Родителят може да оттегли предварително даденото си съгласие за пълно осиновяване със заявление с нотариална заверка на подписа до подаване на молба за осиновяване по чл. 95, ал. 5, съответно до даване на съгласие за осиновяване от определения от Съвета по международно осиновяване по реда на чл. 114, ал. 7 осиновяващ. Заявлението се подава до дирекция "Социално подпомагане" с копие до регионалната дирекция за социално подпомагане.

Осиновяване без съгласие на родителя

Чл. 93. (1) Осиновяване без съгласие на родителя се допуска, когато той трайно не полага грижи за детето и не дава издръжка или го отглежда и възпитава по вреден за развитието му начин.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.; изм., бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Осиновяване без съгласие на родителя се допуска, когато детето е настанено в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа или приемно семейство и родителят в срок до 6 месеца от датата на настаняването по административен ред съгласно Закона за закрила на детето без основателна причина не е поискал прекратяване на настаняването и връщане на детето или промяна на мярката и настаняване в семейство на роднини или близки по реда на Закона за закрила на детето.

(3) (Нова - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., изм., бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.; изм., бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Осиновяване без съгласие на родителя се допуска и когато родителят в срока по ал. 2 е поискал прекратяване на настаняването и връщане на детето или промяна на мярката и настаняване в семейство на роднини или близки, но не са изпълнени условията за това поради неосказване на съдействие от страна на родителите, не са отпаднали основанията по чл. 25, ал. 1, т. 2, 3 или 4 от Закона за закрила на детето или няма семейство на роднини или близки, изразило съгласие по чл. 27, ал. 3 от Закона за закрила на детето.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) В случаите по ал. 1 родителят се призовава, за да бъде изслушан от съда.

Съвет по осиновяване

Чл. 94. (1) Към регионалната дирекция за социално подпомагане се създава Съвет по осиновяване.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 98 от 2010 г., в сила от 1.01.2011 г., изм. и доп., бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., изм., бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.) Председател на Съвета по осиновяване е директорът на регионалната дирекция за социално подпомагане. Членове на съвета са: юрист, определен от областния управител, лекар, определен от директора на регионалната здравна инспекция, педагог, определен от началника на регионалния инспекторат по образование, психолог, определен от директора на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето, ръководителят на социалната или интегрираната здравно-социална услуга за резидентна грижа.

(3) Органите по ал. 2 определят и постоянни заместници на членовете на съвета.

(4) Съветът заседава ежеседмично.

(5) Решенията на съвета се приемат с явно гласуване и с мнозинство не по-малко от две трети от състава.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 74 от 2009 г., в сила от 1.10.2009 г., бр. 68 от 2013 г., в сила от 2.08.2013 г.) Министърът на труда и социалната политика издава правилник за дейността на съвета по ал. 1 съгласувано с министъра на здравеопазването, министъра на образованието и науката и министъра на правосъдието.

(7) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 82 от 2012 г.) За участието си във всяко заседание на Съвета по осиновяване членовете получават възнаграждение в размер, определен от министъра на труда и социалната политика, освен ако в закон е предвидено друго.

Определяне на осиновяващ за пълно осиновяване

Чл. 95. (1) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) В срок един месец от вписването на детето в информационната система по чл. 83, ал. 1 Съветът по осиновяване определя за него подходящи осиновяващи съобразно поредността на вписване на осиновяващите в информационната система по чл. 83, ал. 1, изразените от тях предпочитания, както и обстоятелствата от значение за интереса на детето.

(2) (Отм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.).

(3) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Регионалната дирекция за социално подпомагане уведомява писмено първия подходящ осиновяващ за решението по ал. 1 и му предоставя доклад за детето. Докладът се изготвя по образец, приложение към наредбата по чл. 83, ал. 4. Решението на Съвета по осиновяване се съобщава на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето и дирекция "Социално подпомагане" по постоянния адрес на осиновяващия. Дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето оказва съдействие за осъществяване на личен контакт на осиновяващия с детето.

(4) (Отм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.).

(5) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) В срок до един месец от получаването на уведомлението осиновяващият може да подаде молба за осиновяване до съда чрез регионалната дирекция за социално подпомагане. Дирекцията изпраща молбата за осиновяване заедно с преписката в тридневен срок от получаването ѝ.

(6) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) В случай че уведомленият осиновяващ писмено откаже предложението или не подаде молба в срока по ал. 5, регионалната дирекция за социално подпомагане в 14-дневен срок уведомява следващия подходящ осиновяващ, дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето и дирекция "Социално подпомагане" по постоянния адрес на осиновяващия.

(7) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Отказът или неподаването на молба в срока по ал. 5 се отбелязва от Министерството на труда и социалната политика в

информационната система по чл. 83, ал. 1 след писмено уведомление от съответната дирекция "Социално подпомагане".

(8) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Когато в информационната система по чл. 83, ал. 1 за пълно осиновяване няма вписани подходящи осиновяващи, Съветът по осиновяване не може да определи подходящи осиновяващи от вписаните лица или определените осиновяващи са отказали да осиновят дете със здравословен проблем, специални нужди или на по-висока възраст, регионалната дирекция за социално подпомагане предприема мерки, определени в наредбата по чл. 83, ал. 4.

Подсъдност

Чл. 96. (1) Молбата за пълно осиновяване се подава от осиновяващия чрез регионалната дирекция за социално подпомагане, чийто Съвет по осиновяване е определил осиновяващия, до окръжния съд по местонахождението на регионалната дирекция.

(2) Молбата за пълно осиновяване по чл. 82, ал. 2 и 3 може да се подаде от осиновяващия, от родителите на осиновявания, както и от осиновявания, ако е навършил четиринадесет години, чрез съответната регионална дирекция за социално подпомагане до окръжния съд по постоянния адрес на молителя.

(3) Молбата за непълно осиновяване се подава от осиновяващия до окръжния съд по постоянния адрес на молителя.

Решение по искането за осиновяване

Чл. 97. (1) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Окръжният съд разглежда молбата за осиновяване в открито заседание при закрити врата в 14-дневен срок от постъпването ѝ. Съдът изисква доклад от дирекция "Социално подпомагане" и събира доказателства по реда на Гражданския процесуален кодекс. Съдът изслушва заключението на прокурора и се произнася с мотивирано решение.

(2) Осиновяването се допуска, ако е в интерес на осиновявания.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Решението се обявява в съдебното заседание и след влизането му в сила се изпраща служебно на общината по постоянния адрес на осиновителя, както и на съответната регионална дирекция за социално подпомагане, а когато осиновителят е чужденец - на Столичната община и на Министерството на правосъдието.

Обжалване на решението

Чл. 98. (1) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Решението по чл. 97, ал. 1 може да се обжалва от осиновяващия, родителите на осиновявания, освен в случаите по чл. 100, ал. 2, от осиновявания и от прокурора пред апелативния съд в 7-дневен срок от обявяването на решението. Когато осиновяваният е навършил четиринадесет години, той може да обжалва решението лично.

(2) В 14-дневен срок от постъпване на жалбата съдът в открито заседание при закрити врата се произнася с решение, което е окончателно.

Приложно поле на уредбата

Чл. 99. Разпоредбите на чл. 77 - 98 се прилагат и при осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в Република България, както и при осиновяване от чужденец с обичайно местопребиваване в Република България.

Раздел III

Действие на осиновяването

Видове осиновяване

Чл. 100. (1) Осиновяването може да бъде пълно или непълно.

(2) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Осиновяването винаги е пълно:

1. когато осиновяваният е дете на неизвестни родители;
2. когато родителите са дали предварително съгласие за пълно осиновяване;
3. (доп. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) в случая по чл. 93, ал. 2 и 3.

(3) В останалите случаи осиновяването може да бъде пълно или непълно. Видът се определя от лицата, чието съгласие се изисква по чл. 89.

Пълно осиновяване

Чл. 101. (1) При пълно осиновяване между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и осиновителя и неговите роднини - от друга, възникват права и задължения като между роднини по произход, а правата и задълженията между осиновения и неговите низходящи с роднините им по произход се прекратяват. Пречките за сключване на брак поради родство по чл. 7, ал. 2, т. 1 и 2 не отпадат.

(2) Съдът постановява да се състави нов акт за раждане, в който осиновителят се вписва като родител. Актът се съставя от длъжностното лице по гражданското състояние в общината, кметството или района по постоянния адрес на осиновителя, а когато осиновителите са двама - по адреса, посочен в съдебното решение.

Непълно осиновяване

Чл. 102. (1) При непълно осиновяване възникват права и задължения като между роднини по произход само между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и осиновителя - от друга, а правата и задълженията между осиновения и неговите низходящи с роднините им по произход се запазват. Родителските права и задължения преминават върху осиновителя.

(2) Рождените родители дължат издръжка, ако осиновителят е в невъзможност да я дава. Рождените родители не наследяват осиновения.

Осиновяване от съпруг на родител

Чл. 103. (1) При осиновяване на дете от съпруг на родител правата и задълженията между този родител и неговите роднини, от една страна, и осиновения и неговите низходящи, от друга, се запазват.

(2) (Отм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.).

Наблюдение след осиновяването

Чл. 104. (1) (Предишен текст на чл. 104, изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) В продължение на три години от пълното осиновяване дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на осиновителя наблюдава отглеждането на детето и зачитането на неговите права и законни интереси.

(2) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Осиновителите и осиновеният имат право да ползват социални услуги по време на процедурата за осиновяване и след осиновяването, като при насочването от дирекция "Социално подпомагане" се взема предвид и докладът на водещия случая социален работник.

Право на информация

Чл. 105. (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) (1) Осиновителите, навършилият осемнадесет години осиновен, неговите низходящи, съпругът, съответно съпругата може да поискат от окръжния съд, постановил решението за допускане на осиновяването, да им бъде предоставена информация за произхода на осиновения.

(2) Окръжният съд в съдебно заседание при закрити врата, след като уведоми за производството родителите по произход на осиновения без негово присъствие и изслуша заключението на прокурора, се произнася с решение. Уведомяването на родителите по

произход на осиновения не се извършва в случаите, когато те не може да бъдат установени по реда на Гражданския процесуален кодекс или са починали.

(3) Решението на окръжния съд може да се обжалва от молителя и да се протестира от прокурора.

(4) Държавните органи и органите на местно самоуправление, които съхраняват информацията за дата, номер на дело и съд, постановил осиновяването, са длъжни да я предоставят на поискалия информацията, за да упражни правото по ал. 1, както и информация за произхода на осиновения или касаеща лично него, когато съдът е допуснал разкриването на данните със съдебно решение.

Посредничество относно произхода на осиновени лица

Чл. 105а. (Нов – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) (1) Посредничество относно произхода на осиновени лица може да извършва юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, получило разрешение от министъра на труда и социалната политика, наричано по-нататък посредник относно произхода.

(2) Разрешението по ал. 1 се издава за срок от две години.

(3) Редът и условията за издаване и отнемане на разрешение по ал. 1 и за дейността на посредниците относно произхода се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика.

(4) Посредничеството относно произхода на осиновени лица се извършва по искане на лицата по чл. 105, ал. 1, получили съдебно решение по чл. 105, ал. 2, и включва консултиране за осъществяване по подходящ начин на контакт с родителите по произход и подпомагане на срещи между осиновен и родители по произход.

Раздел IV

Прекратяване на осиновяването

Основания за прекратяване

Чл. 106. (1) Осиновяването се прекратява от окръжния съд при:

1. унищожаемост поради нарушение на чл. 77, ал. 1, чл. 78, чл. 79, чл. 80, ал. 1 и ал. 2, изречение първо, чл. 81, чл. 82, ал. 1, т. 1, чл. 89, ал. 1, т. 1, 2 и 4 и ал. 2 и 3;

2. тежко провинение от едната страна или при наличие на други обстоятелства, които дълбоко разстройват отношенията между осиновителя и осиновения.

(2) Иск за унищожаване на осиновяването поради нарушение на чл. 89, ал. 1, т. 1, 2 и 4 и ал. 3 може да се предяви от лицето, което не е дало съгласие, в едногодишен срок, който тече за осиновителя и за всеки от родителите на осиновения от узнаването на осиновяването. За осиновения срокът тече от навършването на пълнолетие или от узнаването на осиновяването, ако то е станало по-късно. Същото правило се прилага и за лицето, чието съгласие е дадено в резултат на грешка, измама или заплашване, както и при нарушение на чл. 89, ал. 2.

(3) Иск за унищожаване на осиновяването поради нарушение на чл. 82, ал. 1, т. 1 може да се предяви от осиновителя, осиновения и всеки от родителите на осиновения в едногодишен срок от допускане на осиновяването.

(4) В останалите случаи на унищожаемост прекратяване могат да поискат осиновителят, осиновеният и всеки от родителите на осиновения до навършване на пълнолетие на осиновения.

(5) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) В случаите по ал. 1, т. 2 съдът изисква становище от дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на осиновителя тогава, когато процедурата по прекратяване на пълно осиновяване започва в периода на наблюдение след осиновяването по чл. 104. Във всички останали случаи преди разглеждането на иска съдът разпорежда извършването на експертна оценка от дирекция "Социално подпомагане" относно степента на разстройване на отношенията между осиновителя и осиновения.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Прокурорът има право да поиска прекратяване на осиновяването в защита на обществения интерес. В случаите по ал. 1, т. 1 искът се предявява в сроковете по ал. 3 и 4, а по ал. 1, т. 2 - до навършване на пълнолетие на детето.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Дирекция "Социално подпомагане" има право да поиска прекратяване на осиновяването по ал. 1, ако то противоречи на интереса на детето. В случаите по ал. 1, т. 1 искът се предявява в сроковете по ал. 3 и 4, а по ал. 1, т. 2 - до навършване на пълнолетие на детето.

(8) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Осиновяването може да бъде прекратено от районния съд по взаимно съгласие на осиновителя и осиновения, когато двамата са дееспособни и осиновеният е навършил 25-годишна възраст.

(9) (Нова - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) По делата за прекратяване на осиновяването, извън случаите по ал. 8, участва прокурор.

Прекратяване на осиновяването при смърт

Чл. 107. (1) При пълно осиновяване съдът може да прекрати осиновяването по искане на осиновения, на неговите родители, на настойника, на попечителя или на дирекция "Социално подпомагане", когато единственият или и двамата осиновители са починали, осиновеният не е навършил пълнолетие и това се налага от неговите интереси.

(2) При непълно осиновяване, ако осиновителят почине, както и ако осиновеният почине, без да остави низходящи, осиновяването се прекратява, но преживелият наследява починалия.

Продължаване на делото за прекратяване на осиновяването

Чл. 108. Когато смъртта на осиновителя или на осиновения настъпи в течение на процеса за прекратяване на осиновяването по чл. 106, ал. 1, делото може да бъде продължено от наследниците на ищеца. В случай че съдът уважи иска, виновният преживял осиновител или осиновен не наследява починалия.

Действие на прекратяването

Чл. 109. Действието на осиновяването престава с прекратяването му.

Раздел V

Особени правила при международно осиновяване

Осиновяван

Чл. 110. (1) Дете с обичайно местопребиваване в Република България може да бъде осиновено от лице с обичайно местопребиваване в чужбина, когато са изчерпани възможностите за осиновяването му в страната и то е вписано в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 1, освен в случаите по чл. 82, ал. 2.

(2) Осиновяването на дете български гражданин с обичайно местопребиваване в друга държава се осъществява при спазване на изискванията на законодателството на тази държава.

Осиновяващ

Чл. 111. (1) Лице с обичайно местопребиваване в чужбина може да осинови дете с обичайно местопребиваване в Република България, ако е вписан в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 2, освен в случаите по чл. 82, ал. 2.

(2) Лице по ал. 1 не може да осиновява дете с обичайно местопребиваване в Република България, ако има обичайно местопребиваване в държава, която няма да признае решението на българския съд за осиновяване.

Правомощия на министъра на правосъдието

Чл. 112. (1) Министерството на правосъдието осъществява функциите на централен орган, предвидени в Конвенцията за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване, съставена в Хага на 29 май 1993 г. (ратифицирана със закон - ДВ, бр. 16 от 2002 г.) (ДВ, бр. 78 от 2002 г.), наричана по-нататък "Хагска конвенция".

(2) Министърът на правосъдието:

1. (изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) ръководи дейността по международните осиновявания;
2. упражнява контрол върху дейността на акредитираните организации за посредничество при международните осиновявания;
3. издава наредба за реда и условията за водене на регистрите на международните осиновявания.

(3) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Когато осиновяването на дете с обичайно местопребиваване в Република България е извършено в съответствие с Хагската конвенция, министърът на правосъдието или упълномощено от него лице удостоверява това.

(4) Министърът на правосъдието изразява становище в случаите по чл. 110, ал. 2, когато законодателството на държавата, където е обичайното местопребиваване на детето, изисква произнасяне от страна на българския централен орган по международно осиновяване.

(5) Когато в срок две години от допускането на осиновяването бъдат констатирани нарушения на правата и законните интереси на осиновения, министърът на правосъдието уведомява компетентните органи на държавата по обичайното местопребиваване на осиновителя.

(6) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Когато в регистъра няма вписани подходящи осиновяващи, Съветът по международно осиновяване не може да определи подходящи осиновяващи от вписаните лица или определените осиновяващи са отказали да осиновят дете със здравословен проблем, специални нужди или на възраст над седем години, министърът на правосъдието предприема мерките, определени в наредбата по чл. 113, ал. 5.

Регистри при международно осиновяване

Чл. 113. (1) Министерството на правосъдието води:

1. регистър на децата, които могат да бъдат осиновени от лица с обичайно местопребиваване в чужбина при условията на пълно осиновяване;
2. регистър на осиновяващи с обичайно местопребиваване в чужбина, които желаят да осиновят дете с обичайно местопребиваване в Република България при условията на пълно осиновяване;
3. (изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) регистър на осиновяващи с обичайно местопребиваване в Република България, които желаят да осиновят дете с обичайно местопребиваване в чужбина;
4. публичен регистър на акредитираните организации за посредничество при международно осиновяване.

(2) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Съветът по осиновяване по чл. 94 уведомява Съвета по международно осиновяване за вписване на дете в регистъра на децата по ал. 1, т. 1, ако в 6-месечен срок от вписването на детето в информационната система по чл. 83, ал. 1 за него са определени по реда на чл. 95 не по-малко от трима осиновяващи и нито един от тях не е подал молба за осиновяването му или когато въпреки положените усилия не е възможно да бъде определен подходящ осиновяващ.

(3) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Срокът по ал. 2 не се взема предвид в случаите, когато са налице основания за вписване на дете над 7-годишна възраст, дете с увреждания или при осиновяване на братя и сестри.

(4) (Предишна ал. 3, изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Вписването на детето в регистъра по ал. 1, т. 1 се отбелязва в информационната система по чл. 83, ал. 1 и това не е пречка съответният съвет по осиновяване да определи подходящ осиновяващ.

- (5) (Предишна ал. 4 – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Съдържанието и редът за воденето на регистрите по ал. 1 се определят с наредба на министъра на правосъдието.
- (6) (Нова - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г., предишна ал. 5, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) За вписване в регистрите по ал. 1, т. 2 и 3 се заплащат такси в размери, определени с тарифа на Министерския съвет.

Съвет по международно осиновяване

Чл. 114. (1) (Изм. - ДВ, бр. 74 от 2009 г., в сила от 1.10.2009 г., бр. 68 от 2013 г., в сила от 2.08.2013 г., бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) При Министерството на правосъдието се създава Съвет по международно осиновяване, който се състои от председател - заместник-министър на правосъдието, и членове - по един представител на Министерството на правосъдието, Министерството на здравеопазването, Агенцията за социално подпомагане, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на външните работи и на Държавната агенция за закрила на детето.

(2) Председателят и всеки от членовете имат по един заместник.

(3) Съветът заседава не по-малко от три пъти месечно.

(4) Решенията на съвета се приемат с явно гласуване и с мнозинство не по-малко от две трети от състава.

(5) Министърът на правосъдието определя поименния състав по ал. 1 и 2 на съвета по предложение на ръководителите на съответните ведомства и издава правилник за дейността му.

(6) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 82 от 2012 г.) За участието си във всяко заседание на Съвета по международно осиновяване членовете получават възнаграждение в размер, определен от министъра на правосъдието, освен ако в закон е предвидено друго.

(7) В срок 60 дни от вписването на децата в регистъра Съветът по международно осиновяване разглежда кандидатурите за определяне на подходящ осиновяващ при спазване на посочените в чл. 95, ал. 1 критерии.

(8) За определяне на осиновяващ съветът обсъжда всички подходящи кандидатури.

Компетентност на Съвета по международно осиновяване

Чл. 115. Съветът по международно осиновяване:

1. прави предложение до министъра на правосъдието за определяне на подходящ осиновяващ;
2. изразява мнение пред министъра на правосъдието относно молбите на лица с обичайно местопребиваване в Република България за осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в чужбина;
3. (доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) прави предложение до министъра на правосъдието по заявленията за издаване на разрешение по чл. 121;
4. изразява становища и дава препоръки на министъра на правосъдието във връзка с международните осиновявания;
5. прави предложение до министъра на правосъдието за отнемане на разрешението на акредитирана организация.

Посредничество при международно осиновяване

Чл. 116. (1) (Изм. – ДВ, бр. 74 от 2016 г., в сила от 1.01.2018 г.) Посредничество при международно осиновяване може да извършва юридическо лице с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, наричано по-нататък "акредитирана организация" и получило разрешение за това от министъра на правосъдието.

(2) Чуждестранно юридическо лице с нестопанска цел, получило акредитация за посредничество в областта на международните осиновявания от чуждестранен орган, може да упражнява дейността си в Република България само чрез клон, получил разрешение от министъра на правосъдието за извършване на посредническа дейност със съответната държава.

(3) Министърът на правосъдието определя с наредба условията и реда за издаване и отнемане на разрешение и за дейността на акредитираните организации, включително за прекратяването ѝ.

Съгласие на министъра на правосъдието

Чл. 117. (1) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Министърът на правосъдието или упълномощено от него лице дава съгласие за осиновяване на дете с обичайно местопребиваване в Република България от осиновяващия, предложен от Съвета по международно осиновяване.

(2) Министърът на правосъдието отказва да даде съгласие при:

1. установяване на обстоятелства, които не са в интерес на детето;

2. допуснати съществени нарушения в процедурата по осиновяването.

(3) В случаите по ал. 2 Съветът по международно осиновяване прави ново предложение.

(4) За даване на съгласие за осиновяване се заплаща такса в размер, определен в тарифа на Министерския съвет.

Производство по молба за международно осиновяване

Чл. 118. (1) Когато е дадено съгласие по чл. 117, Министерството на правосъдието изпраща молбата за осиновяване в Софийския градски съд. Делото се разглежда по реда на чл. 97.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Решението по ал. 1 може да се обжалва по реда на чл. 98.

Прекратяване на международно осиновяване

Чл. 119. (1) Министърът на правосъдието има право да поиска прекратяване на осиновяването в случаите, когато са налице основанията и в сроковете по чл. 106, ал. 1 и 7.

(2) Министърът на правосъдието предявява иск за прекратяване на осиновяването, когато решението на българския съд за допускането му не бъде признато в приемащата държава.

Защита на данните

Чл. 120. Министърът на правосъдието предприема необходимите мерки за защита на личните данни.

Разрешение за посредничество

Чл. 121. (1) За издаване на разрешение за посредничество при международно осиновяване се подава заявление до министъра на правосъдието.

(2) Разрешението се издава за срок 5 години.

(3) За разглеждане на заявление за издаване на разрешение се заплаща такса в размер, определен с тарифа на Министерския съвет.

(4) Отнемането на разрешението се извършва по мотивирано предложение на Съвета по международно осиновяване.

Глава девета

ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ РОДИТЕЛИ И ДЕЦА

Родителски права и задължения

Чл. 122. (1) Носител на родителски права и задължения по отношение на ненавършилите пълнолетие деца е всеки родител.

(2) Родителите имат равни права и задължения, независимо дали са в брак.

(3) Съпругът на родителя е длъжен да съдейства на родителя при изпълнение на неговите задължения.

Упражняване на родителските права и задължения

Чл. 123. (1) Родителските права и задължения се упражняват в интерес на детето от двамата родители заедно и поотделно. Когато родителят е действал сам, той е длъжен да уведоми другия родител.

(2) Упражняването на родителските права и задължения се извършва по общо съгласие на родителите. При разногласие те могат да се обърнат към медиатор или да предявят иск пред районния съд по настоящия адрес на детето, който решава спора след изслушване на родителите, а при необходимост - и на детето. Решението на съда може да се обжалва по общия ред.

Права и задължения на детето

Чл. 124. (1) Детето има право да бъде отглеждано и възпитавано по начин, който да осигурява неговото нормално физическо, умствено, нравствено и социално развитие.

(2) Детето има право на лични отношения с родителите си, освен ако съд е постановил друго.

(3) При разногласие между родител и дете то може лично да се обърне към дирекция "Социално подпомагане" за съдействие. Ако детето е навършило четиринадесет години и разногласието е по съществени въпроси, то може да се обърне чрез дирекцията за решаване на спора пред районния съд по настоящия му адрес. Решението може да се обжалва по общия ред.

(4) Децата са длъжни да уважават своите родители, баба и дядо и да им помагат. Същото задължение имат децата към другите членове на семейството, както и към съпруга на родителя си.

(5) Пълнолетните деца са длъжни да се грижат за своите възрастни или болни родители.

Грижи, възпитание и надзор на децата

Чл. 125. (1) Родителят има право и задължение да се грижи за физическото, умственото, нравственото и социалното развитие на детето, за неговото образование и за неговите лични и имуществени интереси.

(2) Родителят отглежда детето, формира възгледите му и осигурява образованието му съобразно възможностите си и в съответствие с нуждите и наклонностите на детето и с цел израстването му като самостоятелна и отговорна личност. Родителят няма право да използва насилие, както и методи на възпитание, които уронват достойнството на детето.

(3) Родителят осигурява постоянен надзор по отношение на малолетното си дете и подходящ контрол на поведението на непълнолетното дете.

Съвместно живеене

Чл. 126. (1) Родителите и ненавършилите пълнолетие деца живеят заедно, освен ако важни причини налагат да живеят отделно.

(2) Когато детето се отклони или бъде отклонено от местоживеенето си, районният съд по настоящия адрес на родителя по негово искане постановява връщане на детето, след като го изслуша. Определението на съда може да се обжалва пред окръжния съд, но обжалването не спира изпълнението. Връщането на детето се осъществява по административен ред.

(3) Ако съдът установи наличието на важни причини по ал. 1, той отказва връщането на детето при родителя и уведомява дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето, която предприема незабавно мерки за закрила.

Спор относно родителските права

Чл. 127. (1) Когато родителите не живеят заедно, те могат да постигнат съгласие относно местоживеенето на детето, упражняването на родителските права, личните отношения с него и издръжката му. Те могат да поискат от районния съд по настоящия адрес на детето да утвърди споразумението им. Споразумението има сила на изпълнително основание по чл. 404, т. 1 от Гражданския процесуален кодекс.

(2) Ако родителите не постигнат споразумение по ал. 1, спорът се решава от районния съд по настоящия адрес на детето, който се произнася относно местоживеенето на детето,

упражняването на родителските права, личните отношения с детето и издръжката му съгласно чл. 59, 142, 143 и 144. Решението може да се обжалва по общия ред.

(3) По искане на родителя съдът определя привременни мерки в интерес на детето, след като поиска становище от дирекция "Социално подпомагане". Определението не подлежи на обжалване, но може да се изменя от същия съд.

(4) Съдът може да приложи защитните мерки по чл. 59, ал. 8.

Спор при разногласие между родители за пътуване на дете в чужбина

Чл. 127а. (Нов - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) (1) Въпросите, свързани с пътуване на дете в чужбина и издаването на необходимите лични документи за това, се решават по общо съгласие на родителите.

(2) Когато родителите не постигнат съгласие по ал. 1, спорът между тях се решава от районния съд по настоящия адрес на детето.

(3) Производството започва по молба на единия от родителите. Съдът изслушва другия родител, освен ако не се яви без уважителни причини. Съдът може и по своя инициатива да събира доказателства.

(4) Съдът може да допусне предварително изпълнение на постановеното решение.

Забрана за напускане на страната на дете, изложено на риск от извеждане от страната по смисъла на чл. 32, параграф 1, буква "в" от Регламент (ЕС) 2018/1862 на Европейския парламент и на Съвета от 28 ноември 2018 година за създаването, функционирането и използването на Шенгенската информационна система (ШИС) в областта на полицейското сътрудничество и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси, за изменение и отмяна на Решение 2007/533/ПВР на Съвета и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1986/2006 на Европейския парламент и на Съвета и Решение 2010/261/ЕС на Комисията (ОВ, L 312/56 от 7 декември 2018 г.)

Чл. 127б. (Нов – ДВ, бр. 67 от 2023 г.) (1) Районният съд по настоящия адрес на детето разглежда искане за налагане на забрана за напускане на страната на дете при конкретен и явен риск от незаконно извеждане на детето от родител, настойник, попечител или роднина.

(2) Незаконно е извеждането на дете с обичайно местопребиваване в Република България, извършено в нарушение на правото на ефективно упражняване на родителските права и задължения, придобити по силата на решение, на закона или на споразумение.

(3) Производството започва по молба на родител, настойник или попечител. Съдът изслушва другия родител, освен ако не се яви без уважителни причини. Съдът може и по своя инициатива да събира доказателства.

(4) Съдът уведомява незабавно органите за граничен контрол при Министерството на вътрешните работи за образуването на производството. До влизането в сила на съдебното решение детето може да напуска страната само с разпореждане на съда.

(5) Съдът обявява решението си в 14-дневен срок от образуването на делото, като забраната за напускане на страната може да е за срок до една година. Съдът може да допусне предварително изпълнение на постановеното решение.

(6) Решението на районния съд може да се обжалва пред окръжния съд в 7-дневен срок от съобщаването. В едномесечен срок от постъпването на жалбата окръжният съд се произнася с решение, което е окончателно. Разпореждането по ал. 4 може да се обжалва по същия ред.

(7) Препис от съдебното решение по ал. 5 се изпраща незабавно на компетентните органи на Министерството на вътрешните работи за въвеждане на сигнал в Шенгенската информационна система.

(8) Забраната за напускане на страната може да бъде отменена с решение на районния съд по молба на родител, настойник или попечител, ако се представят доказателства, че рискът от незаконно извеждане на детето е отпаднал. Съдът разглежда молбата за отмяна по реда на ал. 3 и уведомява компетентните органи по реда на ал. 7.

Лични отношения с близки

Чл. 128. (1) Дядото и бабата могат да поискат от районния съд по настоящия адрес на детето да определи мерки за лични отношения с него, ако това е в интерес на детето. Това право има и детето.

(2) Съдът прилага съответно чл. 59, ал. 8 и 9.

(3) Ако родителят, на когото съдът е определил режим на лични отношения с детето, временно не е в състояние да го упражнява поради отсъствие или заболяване, този режим може да се осъществява от бабата и дядото на детето.

Представителство и попечителско съдействие

Чл. 129. (1) Всеки от родителите може сам да представлява малолетното си дете и да дава съгласие за правните действия на непълнолетното си дете в негов интерес.

(2) При противоречие между интереса на родителя и на детето се назначава особен представител.

Управление и разпореждане с имуществото на детето

Чл. 130. (1) Родителите управляват имуществото на детето в негов интерес и с грижата на добър стопанин.

(2) Доходите от имуществото на детето, които не са необходими за негови нужди, могат да се използват за задоволяване на потребности на семейството.

(3) Извършването на действия на разпореждане с недвижими имоти, с движими вещи чрез формална сделка и с влогове, както и с ценни книги, принадлежащи на детето, се допуска с разрешение на районния съд по настоящия му адрес, ако разпореждането не противоречи на интереса на детето.

(4) Дарение, отказ от права, даване на заем и обезпечаване на чужди задължения от ненавършило пълнолетие дете са нищожни. По изключение обезпечаване на чужди задължения чрез залог или ипотека може да се извърши по реда на ал. 3 при нужда или очевидна полза за детето или при извънредни нужди на семейството.

(5) За сделките на встъпилия в брак непълнолетен се прилага само ограничението по чл. 6, ал. 4.

Ограничаване на родителските права

Чл. 131. (1) Когато поведението на родителя представлява опасност за личността, здравето, възпитанието или имуществото на детето, районният съд взема съответни мерки в интерес на детето, като ограничава родителските права - отнема или поставя условия за упражняването на някои от тях, и може да възложи осъществяването им на друго лице. При нужда може да бъде променено местоживеенето на детето или то да бъде настанено извън семейството.

(2) Мерките по ал. 1 се вземат и когато поради продължителна физическа или душевна болест или други обективни причини родителят не е в състояние да упражнява родителските си права.

Лишаване от родителски права

Чл. 132. (1) Родителят може да бъде лишен от родителски права:

1. в особено тежки случаи по чл. 131;

2. когато без основателна причина трайно не полага грижи за детето и не му дава издръжка.

(2) При лишаване от родителски права на единия родител, когато няма друг родител или упражняването на родителските права от него не е в интерес на детето, съдът предприема мерки за закрила и го настанява извън семейството.

Производство за ограничаване и за лишаване от родителски права

Чл. 133. (1) Производството за ограничаване и за лишаване от родителски права се образува по искане на другия родител, на прокурора или на дирекция "Социално подпомагане" пред районния съд по настоящия адрес на детето.

(2) По делото се изслушват прокурорът, представител на дирекция "Социално подпомагане" и родителят, чието ограничаване или лишаване от права се иска, освен ако той не се яви без уважителни причини.

(3) Съдът определя подходящи привременни мерки в интерес на детето, като взема предвид становището на дирекция "Социално подпомагане". Определението не подлежи на обжалване, но може да се изменя от същия съд.

Издръжка и мерки относно личните отношения

Чл. 134. При ограничаване на родителски права чрез настаняване на детето извън семейството, както и при лишаване от родителски права, съдът определя:

1. издръжката на детето, ако не е присъдена;
2. мерките относно личните отношения между родителя и детето, като прилага съответно чл. 59, ал. 8.

Промяна на мерките и възстановяване на родителските права

Чл. 135. (1) При изменение на обстоятелствата съдът може да измени мерките по чл. 131, 132 и 134.

(2) Родителят може да поиска от съда да бъдат възстановени родителските му права, ако е отпаднало основанието, поради което е бил лишен от тях.

Вписване

Чл. 136. В случаите по чл. 131 и 132 съдът съобщава служебно на общината по постоянния адрес на родителя за вписване на лишаването от родителски права, на възстановяването им или на промяната по чл. 135. Съдът изпраща препис от решението и на дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на детето, която предприема подходящи мерки и при необходимост предлага учредяване на настойничество или попечителство.

Особени случаи на представителство и грижа

(Загл. изм. - ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.)

Чл. 137. (1) Лица, на които са възложени грижи за детето, не придобиват родителски права и задължения.

(2) Лицата по ал. 1 могат без съгласието на родителите да вземат решения и да предприемат действия за запазване живота и здравето на децата, за които полагат грижи.

(3) Лицата, при които детето е настанено по съдебен ред, имат право и задължение да живеят с него, както и задължение да осъществяват фактически действия по чл. 125. Те имат и правото по чл. 126, ал. 2.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 82 от 2009 г.) Лицата по ал. 3 извършват необходимите правни действия за защита на личните права на детето, свързани с неговото здраве, образование и гражданско състояние, както и за издаването на документи за самоличност по Закона за българските лични документи, след положително становище на дирекция "Социално подпомагане". Лицата имат задължението по чл. 165, ал. 3.

(5) При настаняване на детето по административен ред по чл. 27 от Закона за закрила на детето действията по ал. 4 се осъществяват от дирекция "Социално подпомагане".

Участие на детето в производства

Чл. 138. В производства по тази глава детето се изслушва при условията на чл. 15 от Закона за закрила на детето.

Социални услуги при спор относно родителски права

Чл. 138а. (Нов – ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.) (1) Дирекция "Социално подпомагане" представя доклади и становища в изпълнение на задължения по тази глава въз основа на становища, изготвени по нейно искане от доставчици на социални услуги.

(2) По искане на дирекция "Социално подпомагане" доставчиците на социални услуги оказват подкрепа и съдействие за и при осъществяване на контакти между родителите и децата, както и между родителите – в случай на конфликт между тях.

(3) По предложение на дирекция "Социално подпомагане" в производства по тази глава съдът с решението може да определи ползване на задължителни социални услуги от родителите, самостоятелно или заедно с детето.

Глава десета

ИЗДРЪЖКА

Право на издръжка

Чл. 139. Право на издръжка има лице, което е неработоспособно и не може да се издържа от имуществото си.

Ред на лицата, които дължат издръжка

Чл. 140. (1) Лицето, което има право на издръжка, може да я търси в следния ред от:

1. деца и съпруг;
2. родители;
3. бивш съпруг;
4. внуци и правнуци;
5. братя и сестри;
6. дядо и баба и от възходящи от по-горна степен.

(2) Ако лицата от предходен ред нямат възможност да дават издръжка, дължат издръжка лицата от следващия ред.

(3) Когато няколко лица от един и същи ред дължат издръжка, задълженията между тях се разпределят съобразно възможностите им. Ако издръжката е давана от едно от тях, то може да търси от останалите това, което те са били длъжни да дават, заедно със законната лихва.

Ред на лицата, които имат право на издръжка

Чл. 141. Задълженият към няколко лица с право на издръжка е длъжен да я дава в следния ред:

1. деца и съпруг;
2. родители;
3. бивш съпруг;
4. внуци и правнуци;
5. братя и сестри;
6. дядо и баба и на възходящи от по-горна степен.

Размер на издръжката

Чл. 142. (1) Размерът на издръжката се определя според нуждите на лицето, което има право на издръжка, и възможностите на лицето, което я дължи.

(2) Минималната издръжка на едно дете е равна на една четвърт от размера на минималната работна заплата.

Издръжка на ненавършилите пълнолетие деца от родители

Чл. 143. (1) Всеки родител е длъжен съобразно своите възможности и материално състояние да осигурява условия на живот, необходими за развитието на детето.

- (2) Родителите дължат издръжка на своите ненавършили пълнолетие деца независимо дали са работоспособни и дали могат да се издържат от имуществото си.
- (3) Родителите дължат издръжка и когато детето е настанено извън семейството.
- (4) (Изм. – ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.) По искане на родител или на лице по чл. 137, на което са възложени грижи за дете, съдът може да определи добавка към определената по съдебен ред издръжка за покриване на изключителни нужди на детето до размер, до който родителят може да я дава без особени затруднения. Съдът определя и срока, за който се дължи добавката.

Издръжка на пълнолетни учащи се деца от родители

Чл. 144. Родителите дължат издръжка на пълнолетните си деца, ако учат редовно в средни и висши учебни заведения, за предвидения срок на обучение, до навършване на двадесетгодишна възраст при обучение в средно и на двадесет и пет годишна възраст при обучение във висше учебно заведение, и не могат да се издържат от доходите си или от използване на имуществото си и родителите могат да я дават без особени затруднения.

Издръжка на бивш съпруг

- Чл. 145.** (1) Невиновният за развода съпруг има право на издръжка.
- (2) Издръжката се дължи най-много до три години от прекратяването на брака, ако страните не са уговорили по-дълъг срок. Съдът може да продължи срока, ако получаващият издръжката е в особено тежко състояние, а задълженият може да я дава без особени затруднения.
- (3) Правото на издръжка на бившия съпруг се прекратява, когато той встъпи в брак.

Плащане на парична издръжка

- Чл. 146.** (1) Паричната издръжка се изплаща ежемесечно. При забава се дължи законната лихва.
- (2) Искът за издръжка се разглежда по реда на бързото производство по Гражданския процесуален кодекс.

Отказ от издръжка

Чл. 147. Отказът от издръжка за бъдещо време е нищожен.

Забрана за прихващане

Чл. 148. Не се допуска прихващане на вземане със задължение за издръжка.

Издръжка за минало време

Чл. 149. Издръжка за минало време може да се търси най-много за една година преди предявяването на иска.

Изменение и прекратяване на издръжката

Чл. 150. При изменение на обстоятелствата присъдената издръжка или добавката към нея може да бъде изменена или прекратена.

Изгубване на правото на издръжка

- Чл. 151.** (1) Не може да търси издръжка лице, което се е провинило тежко срещу онзи, който дължи издръжката, срещу негов съпруг, низходящ или възходящ.
- (2) Алинея 1 не се прилага за издръжка на деца до навършване на шестнадесетгодишна възраст.
- (3) Лишеният от родителски права не се освобождава от задължението да издържа детето си. Лишеният от родителски права поради виновно поведение не може да иска издръжка от детето си, по отношение на което е постановено лишаването.

Изплащане на присъдена издръжка от държавата

Чл. 152. (1) (Доп. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Държавата изплаща присъдената на ненавършил пълнолетие български гражданин издръжка за сметка на неизправния длъжник в размер, определен в съдебното решение, но не повече от максималния размер, определян ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Изплащането по ал. 1 се дължи, когато по изпълнителното дело се установи, че неизправният длъжник няма доходи и не притежава имущество, върху които да се насочи принудителното изпълнение.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.).

(4) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Държавата не изплаща присъдена издръжка по чл. 145.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Издръжката се изплаща считано от първо число на месеца, следващ месеца, през който са установени обстоятелствата по ал. 2.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Неизправният длъжник е задължен да възстанови платената от държавата издръжка заедно със законната лихва.

(7) (Нова - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Държавата се смята за присъединен взискател за частното държавно вземане за платената от общината издръжка по образуваното изпълнително дело заедно със законната лихва. В тези случаи дължимите такси и разноски се събират направо от длъжника.

(8) (Предишна ал. 7 - ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.) Министерският съвет приема наредба за определяне на реда за изплащане от държавата на присъдена издръжка.

Глава единадесета

НАСТОЙНИЧЕСТВО И ПОПЕЧИТЕЛСТВО

Условия за учредяване

Чл. 153. (1) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Настойничество се учредява над малолетни, чиито родители са неизвестни, починали, поставени под пълно запрещение или лишени от родителски права, както и на непридружени малолетни чужденци, които са на територията на Република България. Настойничество се учредява и над лица, поставени под пълно запрещение.

(2) (Доп. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Попечителство се учредява над непълнолетни, чиито родители са неизвестни, починали, поставени под пълно запрещение или лишени от родителски права, както и на непридружени непълнолетни чужденци, които са на територията на Република България. Попечителство се учредява и над лица, поставени под ограничено запрещение.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.) Лице, на което стане известно, че е необходимо учредяване на настойничество или на попечителство, е длъжно незабавно да уведоми органа по настойничество и по попечителство, а когато се отнася до дете - и дирекция "Социално подпомагане". В случай че детето е настанено в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа, уведомлението се прави от директора в 7-дневен срок от настаняването.

Орган по настойничеството и по попечителството

Чл. 154. Орган по настойничеството и по попечителството е кметът на общината или определено от него длъжностно лице.

Ред за учредяване на настойничество и на попечителство

Чл. 155. (1) Органът по настойничеството и по попечителството е длъжен да назначи настойнически съвет или попечител и заместник-попечител в 30-дневен срок. Срокът започва да тече от получаването на препис от съдебно решение за поставяне под

запрещение или за лишаване от родителски права, както и от узнаването за смъртта на родителя.

(2) При уведомление по чл. 153, ал. 3 органът по настойничеството и по попечителството незабавно извършва проверка и ако са налице основанията за това, назначава настойнически съвет или попечител и заместник-попечител в срока по ал. 1.

(3) Органът по настойничеството и по попечителството задължително изслушва детето при условията на чл. 15 от Закона за закрила на детето и взема становище от дирекция "Социално подпомагане". При учредяване на попечителство върху поставен под ограничено запрещение се изслушва и запретеният.

Настойнически съвет

Чл. 156. (1) Органът по настойничеството и по попечителството по постоянния адрес на лицето назначава настойник, заместник-настойник и двама съветници измежду роднините и близките на малолетния или на поставения под пълно запрещение, които най-добре ще се грижат за неговите интереси и са дали писмено съгласие за това. Те образуват настойнически съвет.

(2) В състава на настойническия съвет могат да се включват и други подходящи лица.

(3) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) За настойник на непридружен малолетен чужденец може да се назначи и лице измежду роднини, близки или други пълнолетни лица, пребиваващи в страната на законно основание, които са дали писмено съгласие за това и за които е извършена преценка, че ще полагат за него грижа с оглед най-добрия му интерес. В този случай не се назначава настойнически съвет.

(4) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Преценката за най-добрия интерес на непридружения малолетен чужденец се извършва от дирекция "Социално подпомагане" по настоящия адрес на лицето.

(5) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Настойникът по ал. 3 удостоверява липсата на пречки по чл. 158 с официален документ, а при невъзможност за представяне на такъв, с декларация, за верността на която носи отговорност по чл. 313 от Наказателния кодекс.

Попечител

Чл. 157. Органът по настойничеството и по попечителството по постоянния адрес на лицето назначава попечител и заместник-попечител измежду лицата по чл. 156, които са дали писмено съгласие за това.

Пречки за назначаване

Чл. 158. (1) (Предишен текст на чл. 158 – ДВ, бр. 103 от 2017 г., в сила от 1.01.2018 г.) Не могат да бъдат членове на настойнически съвет, попечители и заместник-попечители недееспособните, лишените от родителски права и осъдените за умишлени престъпления.

(2) (Нова – ДВ, бр. 103 от 2017 г., в сила от 1.01.2018 г.) Установяването на обстоятелствата относно съдимостта на лицата се извършва служебно от органа по настойничеството и по попечителството.

Охранителни мерки

Чл. 159. (1) До назначаването на настойник или попечител органът по настойничеството и по попечителството взема охранителни мерки за личността и имуществото на лицето, което трябва да бъде поставено под настойничество или попечителство. Органът по настойничеството и по попечителството лично или чрез определено от него лице извършва опис на имуществото. При нужда той може да възложи на определено лице да изпълнява временно настойнически или попечителски функции.

(2) При учредяване на настойничество или попечителство над дете органът по настойничеството и по попечителството може да поиска от дирекция "Социално подпомагане" предприемането на подходящи мерки за закрила.

Промени в състава

Чл. 160. (1) Органът по настойничеството и по попечителството може да прави промени в настойническия съвет, когато интересите на малолетния или на поставения под пълно запрещение изискват това. Членовете на настойническия съвет могат да бъдат сменени и по тяхно искане.

(2) Алинея 1 се прилага и за попечителя и заместник-попечителя.

(3) Преди да се произнесе относно промените по ал. 1 и 2, органът по настойничеството и по попечителството взема мнението и на близки на поставения под настойничество или попечителство, а за ненавършилия пълнолетие се прилага и чл. 155, ал. 3.

Обжалване на действията на органа по настойничеството и по попечителството

Чл. 161. Действията на органа по настойничеството и по попечителството, както и отказът да се учреди настойничество или попечителство или да се вземат мерките по чл. 159, могат да се обжалват от заинтересованите лица или от прокурора пред районния съд. Това право има и дирекция "Социално подпомагане" в случаите, които се отнасят до деца. Решението на районния съд е по същество и не подлежи на обжалване.

Съдействие

Чл. 162. Органът по настойничеството и по попечителството съдейства на настойника и на попечителя при изпълнение на техните задължения. Когато поставеният под настойничество или попечителство е дете, такова съдействие оказва и дирекция "Социално подпомагане".

Местоживеене на лицето, поставено под настойничество

Чл. 163. (1) Поставеният под настойничество живее при настойника, освен ако важни причини налагат отделно живеене.

(2) Когато поставеното под настойничество лице се отклони или бъде отклонено от определеното му местоживеене, настойникът може да поиска от районния съд връщането му, след като го изслуша. Определението на съда може да се обжалва пред окръжния съд, като обжалването не спира изпълнението. Връщането се осъществява по административен ред.

(3) В случая на ал. 2 се прилага съответно чл. 126, ал. 3.

Права и задължения на настойника

Чл. 164. (1) Дейността на настойника е почетна.

(2) Настойникът на малолетен има правата и задълженията по чл. 125 и 129, а когато детето е настанено в приемно семейство - тези по чл. 129.

(3) Настойникът на поставения под запрещение е длъжен да се грижи за него, да управлява имуществото му и да го представлява пред трети лица.

Управление и разпореждане с имуществото на поставения под настойничество

Чл. 165. (1) Настойникът управлява имуществото на поставения под настойничество с грижата на добър стопанин и в негов интерес.

(2) Настойникът в срок до един месец е длъжен да уведоми органа по настойничеството и по попечителството за придобитото след учредяване на настойничеството имущество на значителна стойност, което се вписва в описа по чл. 159, ал. 1.

(3) Настойникът е длъжен да внася паричните средства на лицето под настойничество на негово име в банка в 7-дневен срок от получаването им. За несвоевременно внесени суми той дължи законната лихва.

(4) При разпореждане с имущество на лице под настойничество се прилагат съответно чл. 130, ал. 3 и ал. 4, изречение първо. Към молбата за разрешение настойникът прилага и мнението на настойническия съвет.

Права и задължения на съветниците в настойническия съвет

Чл. 166. (1) Съветниците подпомагат настойника и заместник-настойника при изпълнение на техните задължения и уведомяват органа по настойничеството и по попечителството за неблагоприятия при отглеждането и възпитанието на малолетния, както и при опазване на правата и интересите на поставения под настойничество. Те изслушват отчета на настойника и участват при приемането му от органа по настойничеството и по попечителството. Съветниците могат да предлагат освобождаване на настойника и дават мнение в предвидените от закона случаи.

(2) Настойническият съвет дава писмено становище относно осиновяването на детето под настойничество от настойника в случая по чл. 82, ал. 3.

Местоживеене на лицето, поставено под попечителство

Чл. 167. (1) Поставеният под попечителство живее при попечителя, освен ако е настанен другаде по установения в закона ред. Попечителят има правото по чл. 163, ал. 2.

(2) Заместник-попечителят дава мнение в случаите на осиновяване на поставения под попечителство от попечителя.

Права и задължения на попечителя

Чл. 168. (1) Дейността на попечителя е почетна.

(2) Правилата на чл. 164 и чл. 165, ал. 2 и 4 се прилагат съответно и за попечителя. Паричните средства на поставения под попечителство се внасят на негово име в банка.

Заместник-настойник и заместник-попечител

Чл. 169. (1) Заместник-настойникът замества настойника, когато е възпрепятстван да изпълнява задълженията си или когато възникне противоречие между неговите интереси и интересите на поставения под настойничество. В тези случаи органът по настойничеството и по попечителството може да назначи особен представител.

(2) Заместник-настойникът може да предлага на органа по настойничеството и по попечителството освобождаване на настойника.

(3) Алинеи 1 и 2 се прилагат съответно и за заместник-попечителя.

Надзор върху действията на настойника и на попечителя

Чл. 170. (1) Органът по настойничеството и по попечителството упражнява надзор върху дейността на настойника. Той може да спира неговите действия и да предписва извършването на действия, след като вземе мнението на настойническият съвет.

(2) Алинея 1 се прилага съответно и за попечителя.

Отчет на настойника и на попечителя

Чл. 171. (1) Всяка година до края на месец февруари настойникът дава отчет за дейността си пред настойническият съвет и го представя пред органа по настойничеството и по попечителството. Настойникът дава отчет и при освобождаването му, както и когато органът по настойничеството и по попечителството поиска това.

(2) При поискване от органа по настойничеството и по попечителството в присъствието на заместник-попечителя попечителят дава обяснение за дейността си.

(3) Органът по настойничеството и по попечителството се произнася по отчета на настойника и по обясненията на попечителя и ако констатира нередовности, изисква отстраняването им. Когато настойничеството или попечителството е учредено върху ненавършило пълнолетие дете, становище изразява и дирекция "Социално подпомагане".

(4) По искане на органа по настойничеството и по попечителството районният съд издава изпълнителен лист срещу настойника за неотчетени суми.

(5) Когато настойникът без уважителни причини не се яви или не представи отчета, органът по настойничеството и по попечителството му налага глоба в размер от 50 до 500 лв. Той изисква отчета от заместник-настойника.

(6) Когато попечителят без уважителни причини не се яви или не даде обяснение, органът по настойничеството и по попечителството му налага глобата по ал. 5. Той изисква обяснението от заместник-попечителя.

(7) Установяването на нарушението, издаването, обжалването и изпълнението на наказателното постановление се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Преминаване от настойничество към попечителство

Чл. 172. (1) С навършване на четиринадесетгодишна възраст настойничеството се прекратява и органът по настойничеството и по попечителството назначава попечител и заместник-попечител. До назначаването им дейността се изпълнява от настойника.

(2) При преминаване от пълно към ограничено запрещение до назначаването на попечител дейността се изпълнява от настойника.

Настойничество и попечителство по право

Чл. 173. (1) (Изм. – ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.) Настойник, съответно попечител, на дете с неизвестни родители е ръководителят на социалната или интегрираната здравно-социална услуга за резидентна грижа, в която то е настанено.

(2) (Нова – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Настойник, съответно попечител, на непридружен малолетен или непълнолетен чужденец, който е настанен по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето в социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа, е нейният ръководител.

(3) (Предишна ал. 2 – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Настойник на поставения под пълно запрещение или попечител на поставения под ограничено запрещение съпруг е неговият дееспособен съпруг. Ако няма такъв, родителските права и задължения се упражняват от неговите родители, освен ако те са неизвестни, починали или лишени от тях.

(4) (Предишна ал. 3, изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) В случаите по ал. 1 – 3 не се назначава настойнически съвет или попечител и заместник-попечител и не се образуват настойнически дела.

(5) (Предишна ал. 4, изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Органът по настойничеството и по попечителството освобождава настойника или попечителя по ал. 3, когато интересите на поставения под запрещение изискват това. В тези случаи се назначава настойнически съвет или попечител и заместник-попечител по общия ред.

Права на детето под настойничество или под попечителство

Чл. 173а. (Нов – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) Детето, поставено под настойничество или под попечителство, има правата по чл. 124, ал. 1 и 3.

Регистър

Чл. 174. (1) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) При назначаване на настойнически съвет или на попечител и заместник-попечител, както и в случаите по чл. 173, ал. 2 и 3 настойникът и попечителят се вписват в регистър. Регистърът се води от органа по настойничеството и по попечителството по постоянния адрес на поставения под настойничество или под попечителство.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.) В случаите по чл. 173, ал. 2 и 3 вписването се извършва по заявление на съпруга или на родителите, след което на заявителя се издава удостоверение за качеството му на настойник или на попечител.

Глава дванадесета

АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 175. (1) Длъжностно лице, което извърши или допусне извършването на нарушение по чл. 83 - 88 и чл. 95 и на издадените за неговото прилагане нормативни актове, се наказва с глоба в размер от 1000 до 2000 лв., ако деянието не съставлява престъпление.
(2) Когато деянието е извършено повторно, глобата е от 2500 до 5000 лв.

Чл. 176. (1) Актовете за установяване на нарушенията се съставят от оправомощени от министъра на правосъдието, съответно от министъра на труда и социалната политика, длъжностни лица.
(2) Наказателните постановления се издават от министъра на правосъдието, съответно от министъра на труда и социалната политика или от оправомощени от тях длъжностни лица.
(3) Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. "Семейно жилище" по смисъла на този кодекс е жилището, което е обитавано от двамата съпрузи и техните ненавършили пълнолетие деца.

§ 2. "Повторно" по смисъла на този кодекс е нарушението, извършено в срок една година от влизането в сила на наказателното постановление, с което на нарушителя е наложено наказание за същото по вид нарушение.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 3. Семейният кодекс (обн., ДВ., бр. 41 от 1985 г.; изм., бр. 11 от 1992 г.; попр., бр.15 от 1992 г.; изм., бр. 63 и 84 от 2003 г., бр. 42 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г. и бр. 59 от 2007 г.) се отменя.

§ 4. (1) Правилата на този кодекс относно имуществените отношения между съпрузите се прилагат и за имуществата, придобити от съпрузите по заварени бракове.
(2) Съпрузите по заварени бракове могат да изберат законов режим на разделност или да сключат брачен договор по реда на този кодекс.

§ 5. (1) До определянето със закона за държавния бюджет на Република България за съответната година на максимален размер на присъдена издръжка по чл. 152, ал. 1 държавата изплаща за сметка на неизправния длъжник присъдената издръжка в размер, определен със съдебното решение, но не повече от 80 лв.
(2) До определяне размера на издръжката по ал. 1, по висящите изпълнителни дела и преписки, образувани до влизането в сила на този кодекс, държавата изплаща издръжка в присъдените размери, но не повече от 80 лв.
(3) Държавата прекратява изплащането на издръжка, присъдена на основание чл. 82, ал. 2 и чл. 83 от отменения Семейен кодекс, по делата и преписките по ал. 2, считано от първия ден на месеца, следващ влизането в сила на този кодекс.

§ 6. (1) Националната електронна информационна система по чл. 83 и регистърът по чл. 85 се създават в срок до една година от влизането в сила на този кодекс.
(2) До създаването на регистъра по чл. 85 лицата, които желаят да осиновят дете при условията на пълно осиновяване, се вписват в регистрите по чл. 57б от отменения Семейен кодекс.

§ 7. В едномесечен срок от влизането в сила на този кодекс Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване" в Министерството на регионалното развитие и благоустройството предоставя на Агенцията по вписванията безплатен достъп до данните от автоматизирани информационни фондове на Единната

система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението на национално равнище.

§ 8. (1) Родител, чието дете е настанено по съдебен ред в специализирана институция, без да е определен конкретен срок в съдебното решение, или чието дете пребивава в институцията повече от една година, е длъжен в срок до три месеца от влизането в сила на този кодекс да поиска прекратяване на настаняването или промяна на мярката за закрила с цел отглеждане на детето в семейна среда.

(2) Съответната дирекция "Социално подпомагане" в срок до един месец от влизането в сила на този кодекс уведомява родителя по постоянния му адрес за предприемане на мерките по ал. 1. Когато родителят не е бил намерен на постоянния или настоящия му адрес, се поставя съобщение на видно място в сградата на дирекцията, като се указва кога изтича тримесечният срок. Съобщението се връчва и по реда на Гражданския процесуален кодекс.

(3) Дирекция "Социално подпомагане" уведомява писмено в 7-дневен срок съответната регионална дирекция за социално подпомагане за вписване на детето в регионалния регистър по местонахождението на специализираната институция при неизпълнение на задължението по ал. 1. Осиновяването се извършва без съгласие на родителя.

§ 9. В Кодекса на международното частно право (обн., ДВ., бр. 42 от 2005 г.; изм., бр. 59 от 2007 г.) в чл. 84 се правят следните изменения:

1. В ал. 3:

а) изречение първо се изменя така: "Когато осиновяваният е лице с обичайно местопребиваване в Република България, се иска съгласието на министъра на правосъдието, освен ако осиновяваният има обичайно местопребиваване в Република България.";

б) в изречение второ думите "от чужд гражданин на лице - български гражданин" се заличават.

2. В ал. 4 думите "български или чужд гражданин" се заличават.

§ 10. В Гражданския процесуален кодекс (обн., ДВ, бр. 59 от 2007 г.; изм., бр. 50 от 2008 г., Решение № 3 на Конституционния съд от 2008 г. - бр. 63 от 2008 г.; бр. 69 от 2008 г., бр. 12, 19 и 42 от 2009 г.) в чл. 327, ал. 1, изречение първо думата "възходящи" се заменя с "родители".

§ 11. В Наказателния кодекс (обн., ДВ, бр. 26 от 1968 г.; попр., бр. 29 от 1968 г.; изм., бр. 92 от 1969 г., бр. 26 и 27 от 1973 г., бр. 89 от 1974 г., бр. 95 от 1975 г., бр. 3 от 1977 г., бр. 54 от 1978 г., бр. 89 от 1979 г., бр. 28 от 1982 г.; попр., бр. 31 от 1982 г.; изм., бр. 44 от 1984 г., бр. 41 и 79 от 1985 г.; попр., бр. 80 от 1985 г.; изм., бр. 89 от 1986 г.; попр., бр. 90 от 1986 г.; изм., бр. 37, 91 и 99 от 1989 г., бр. 10, 31 и 81 от 1990 г., бр. 1 и 86 от 1991 г.; попр., бр. 90 от 1991 г.; изм., бр. 105 от 1991 г., бр. 54 от 1992 г., бр. 10 от 1993 г., бр. 50 от 1995 г., бр. 97 от 1995 г. - Решение № 19 на Конституционния съд от 1995 г.; изм., бр. 102 от 1995 г., бр. 107 от 1996 г., бр. 62 и 85 от 1997 г., бр. 120 от 1997 г. - Решение № 19 на Конституционния съд от 1997 г.; изм., бр. 83, 85, 132, 133 и 153 от 1998 г., бр. 7, 51 и 81 от 1999 г., бр. 21 и 51 от 2000 г., бр. 98 от 2000 г. - Решение № 14 на Конституционния съд от 2000 г.; изм., бр. 41 и 101 от 2001 г., бр. 45 и 92 от 2002 г., бр. 26 и 103 от 2004 г., бр. 24, 43, 76, 86 и 88 от 2005 г., бр. 59, 75 и 102 от 2006 г., бр. 38, 57, 64, 85, 89 и 94 от 2007 г., бр. 19, 67 и 102 от 2008 г., бр. 12, 23 и 32 от 2009 г.) в чл. 183, ал. 1 след думата "наказва" се добавя "с лишаване от свобода до една година или".

§ 12. В Закона за гражданската регистрация (обн., ДВ, бр. 67 от 1999 г.; изм., бр. 28 и 37 от 2001 г., бр. 54 от 2002 г., бр. 63 от 2003 г., бр. 70 и 96 от 2004 г., бр. 30 от 2006 г., бр. 48 и 59 от 2007 г., бр. 105 от 2008 г., бр. 6 и 19 от 2009 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 25:

а) досегашният текст става ал. 1;

б) създава се ал. 2:

"(2) Образецът на личния регистрационен картон се утвърждава със заповед на министъра на регионалното развитие и благоустройството."

2. В чл. 50, ал. 1 в изречение първо накрая се добавя "в тридневен срок от получаване на преписа".

3. В чл. 53:

а) създава се нова т. 6:

"6. режим на имуществените отношения;"

б) досегашните т. 6, 7, 8 и 9 стават съответно т. 7, 8, 9 и 10.

§ 13. В Закона за закрила на детето (обн., ДВ, бр. 48 от 2000 г.; изм., бр. 75 и 120 от 2002 г., бр. 36 и 63 от 2003 г., бр. 70 и 115 от 2004 г., бр. 28, 94 и 103 от 2005 г., бр. 30, 38 и 82 от 2006 г., бр. 59 от 2007 г., бр. 69 от 2008 г., бр. 14 от 2009 г.) се правят следните допълнения:

1. В чл. 45 се създава ал. 13:

"(13) Длъжностно лице, което не изпълни задължение по чл. 27, ал. 2, ако не подлежи на по-тежко административно наказание по специален закон или деянието не съставлява престъпление, се наказва с глоба в размер от 1000 до 2000 лв. - за първо нарушение, и от 1500 до 3000 лв. - при повторно нарушение."

2. В чл. 46, ал. 3 в текста преди т. 1 след думите "ал. 7" се добавя "и 13".

§ 14. В Закона за българските документи за самоличност (обн., ДВ, бр. 93 от 1998 г., бр. 53, 67, 70 и 113 от 1999 г., бр. 108 от 2000 г., бр. 42 от 2001 г., бр. 45 и 54 от 2002 г., бр. 29 и 63 от 2003 г., бр. 96, 103 и 111 от 2004 г., бр. 43, 71, 86, 88 и 105 от 2005 г., бр. 30, 82 и 105 от 2006 г., бр. 29, 46 и 52 от 2007 г., бр. 66, 88 и 110 от 2008 г. и бр. 35 от 2009 г.) в чл. 76, т. 9 се създава изречение второ: "При разногласие между родителите спорът се решава по реда на чл. 123, ал. 2 от Семейния кодекс".

§ 15. В Закона за нотариусите и нотариалната дейност (обн., ДВ, бр. 104 от 1996 г.; изм., бр. 117, 118 и 123 от 1997 г., бр. 24 от 1998 г., бр. 69 от 1999 г., бр. 18 от 2003 г., бр. 29 и 36 от 2004 г., бр. 19 и 43 от 2005 г., бр. 30, 39 и 41 от 2006 г., бр. 59 и 64 от 2007 г., бр. 50 и 69 от 2008 г. и бр. 42 от 2009 г.) се правят следните изменения и допълнения:

1. В чл. 25, ал. 4:

а) създава се ново изречение второ: "Брачният договор в случаите по чл. 39, ал. 3 от Семейния кодекс се представя за вписване при получаване на удостоверение за сключен граждански брак.";

б) досегашното изречение второ става изречение трето.

2. В чл. 28а, ал. 1, т. 4 накрая се добавя "както и от брачните договори по чл. 39 от Семейния кодекс".

§ 16. В Закона за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (обн., Изв., бр. 13 от 1958 г.; изм., бр. 11 от 1961 г.; ДВ, бр. 35 от 1966 г., бр. 30 от 1969 г., бр. 89 от 1974 г., бр. 53 от 1975 г.; попр., бр. 55 от 1975 г.; изм., бр. 63 от 1976 г., бр. 36 от 1979 г., бр. 75 от 1988 г., бр. 110 от 1996 г.; попр., бр. 3 от 1997 г.; изм., бр. 69 от 1999 г., бр. 66 и 96 от 2004 г. и бр. 28, 94 и 103 от 2005 г. и бр. 25 от 2009 г.) в чл. 15, ал. 7 думите "чл. 74 - 76" се заменят с "чл. 131, 132 и 134".

§ 17. В Закона за наследството (обн., ДВ, бр. 22 от 1949 г.; попр., бр. 41 от 1949 г.; изм., бр. 275 от 1950 г., бр. 41 от 1985 г., бр. 60 от 1992 г., бр. 21 и 104 от 1996 г., бр. 117 от 1997 г., бр. 96 от 1999 г., бр. 34 от 2000 г., бр. 59 от 2007 г.) в чл. 5, ал. 3 думите "чл. 62" се заменят с "чл. 102".

§ 18. Този кодекс влиза в сила от 1 октомври 2009 г.

Законът е приет от 40-то Народно събрание на 12 юни 2009 г. и е подпечатан с официалния печат на Народното събрание.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение
(ДВ, бр. 74 от 2009 г., в сила от 15.09.2009 г.)

.....

§ 48. Законът влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник", с изключение на § 1, който влиза в сила от 15 септември 2009 г., и § 47, който влиза в сила от 1 октомври 2009 г.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс
(ДВ, бр. 100 от 2010 г., в сила от 21.12.2010 г.)

§ 19. (В сила от 1.10.2009 г. - ДВ, бр. 100 от 2010 г.) Българските граждани с обичайно местопребиваване в чужбина, които са вписани в регистъра по чл. 57б, ал. 1 от отменения Семейен кодекс (обн., ДВ, бр. 41 от 1985 г.; изм., бр. 11 от 1992 г.; попр., бр. 15 от 1992 г.; изм., бр. 63 и 84 от 2003 г., бр. 42 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г. и бр. 59 от 2007 г., отм., бр. 47 от 2009 г.), могат да участват в осиновителната процедура по реда на този кодекс, без да се прилага чл. 84, ал. 3 от Кодекса на международното частно право, до изтичане на срока на разрешението им за вписване в регистъра. Осиновяващите, които не са осиновили дете до 1 октомври 2011 г., могат да кандидатстват за вписване в регистъра по чл. 113, ал. 1, т. 2 от този кодекс.

§ 20. (В сила от 1.10.2009 г. - ДВ, бр. 100 от 2010 г.) Разрешенията за вписване в регистъра по чл. 57б, ал. 1 от отменения Семейен кодекс на български граждани с обичайно местопребиваване в чужбина са валидни до 1 октомври 2011 г., при условие че срокът на тези разрешения не е изтекъл преди 1 октомври 2009 г.

§ 21. (В сила от 1.10.2009 г. - ДВ, бр. 100 от 2010 г.) Започналите съдебни производства по чл. 53д, ал. 1 от отменения Семейен кодекс се довършват по реда, предвиден в него, като след влизането в сила на съдебното решение по чл. 53д, ал. 4 от отменения Семейен кодекс детето се вписва в регистъра по чл. 83, ал. 2 от този кодекс.

§ 22. Образуваните преди влизането в сила на този закон висящи преписки за изплащане от държавата на присъдена издръжка по чл. 152 се разглеждат при новите условия и ред.

.....

§ 24. Този закон влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник" с изключение на § 19, 20 и 21, които влизат в сила от 1 октомври 2009 г.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение на Закона за администрацията
(ДВ, бр. 82 от 2012 г.)

.....

§ 16. Министерският съвет и министрите привеждат приетите, съответно издадените от тях подзаконовни нормативни актове в съответствие с този закон в едномесечен срок от влизането му в сила.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за социалните услуги
(ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 1.07.2020 г. - изм., бр. 101 от 2019 г.)

.....

§ 42. До закриването на домовете за деца, лишени от родителска грижа, и на домовете за медико-социални грижи за деца:

1. член 84, ал. 2 и чл. 93, ал. 2 от Семейния кодекс се прилагат и когато децата са настанени в домове за деца, лишени от родителска грижа, и в домове за медико-социални грижи за деца;
2. ръководителите на домовете за деца, лишени от родителска грижа, и на домовете за медико-социални грижи за деца може да участват като членове на Съвета по осиновяване по чл. 94 от Семейния кодекс, ако детето е настанено в такъв дом;
3. дирекция "Социално подпомагане" има задължението по чл. 153, ал. 3 от Семейния кодекс и когато детето е настанено в дом за деца, лишени от родителска грижа, или в дом за медико-социални грижи за деца;
4. член 173, ал. 1 от Семейния кодекс се прилага и по отношение на ръководителите на домовете за деца, лишени от родителска грижа, и на домовете за медико-социални грижи за деца;
5. искане по чл. 21, ал. 2, т. 4 от Закона за хората с увреждания може да правят и ръководителите на домове за деца, лишени от родителска грижа, и на домове за медико-социални грижи за деца.

.....

§ 45. (Изм. – ДВ, бр. 101 от 2019 г.) Законът влиза в сила от 1 юли 2020 г., с изключение на:

1. параграф 6, т. 5, буква "а", § 7, т. 2, букви "а" и "б", т. 3, т. 6, буква "а", т. 9 и 10, § 18, т. 2 в частта относно "домове за медико-социални грижи за деца съгласно Закона за лечебните заведения" и § 20, т. 2 в частта относно заличаването на думите "и домовете за медико-социални грижи за деца", и т. 5, буква "в", които влизат в сила от 1 януари 2021 г.;
2. параграф 3, т. 4, букви "е", "ж" и "з" и § 28, т. 1, буква "а", т. 2 и 5, които влизат в сила от 1 януари 2019 г.
3. член 22, ал. 4, чл. 40, чл. 109, ал. 1, чл. 124, чл. 161, ал. 2, § 3, т. 6, § 30, 36, 37 и 43, които влизат в сила от деня на обнародването на закона в "Държавен вестник".

ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс
(ДВ, бр. 103 от 2020 г.)

§ 4. За припознавания, извършени след 1 октомври 2009 г. до влизането в сила на този закон, срокът по чл. 66, ал. 5 тече от влизането в сила на закона.

§ 5. За лицата, за които обстоятелствата, обуславящи правото на иск по чл. 62, ал. 1, изречение трето и ал. 5, изречение първо, са били налице преди влизането в сила на този закон, сроковете за предявяване на съответните иски текат от влизането в сила на закона.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

към Закона за изменение и допълнение на Семейния кодекс
(ДВ, бр. 106 от 2023 г., в сила от 22.12.2023 г.)

§ 33. (1) Националната електронна информационна система за пълно осиновяване и Електронната платформа за кандидатстване за осиновяване на деца при условията на пълно осиновяване се създават до 1 януари 2025 г.

(2) До внедряването и въвеждането в експлоатация на Националната електронна информационна система за пълно осиновяване в информационната и комуникационна среда на Министерството на труда и социалната политика продължават да функционират по досегашния ред Националната електронна информационна система за децата, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване, както и регистрите на деца, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване. Внедряването включва инсталиране, конфигуриране и настройка на програмните компоненти на системата в условията на експлоатационната среда на Министерството на труда и социалната политика.

(3) До внедряването и въвеждането в експлоатация на Националната електронна информационна система за пълно осиновяване в информационната и комуникационна среда на Министерството на труда и социалната политика всички налични данни в Националната електронна информационна система за децата, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване, както и данните от регистрите на деца, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване, се прехвърлят към Националната електронна информационна система за пълно осиновяване.

(4) След прехвърлянето на данните по ал. 3 децата, вписани в Националната информационна система на децата, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване, поддържана от Агенцията за социално подпомагане, се считат за служебно вписани от Министерството на труда и социалната политика в Националната електронна информационна система за пълно осиновяване.

(5) В срок до три месеца от влизане в сила на този закон регионалната дирекция за социално подпомагане, извършила първоначалното вписване на лицата в регистъра на осиновяващите за пълно осиновяване, ги информира за промените в закона и необходимостта да дадат своето пълно съгласие за вписване в Националната електронна информационна система за пълно осиновяване.

(6) Лицата, дали писмено съгласие по ал. 5, се вписват служебно от Министерството на труда и социалната политика в Националната електронна информационна система за пълно осиновяване.

§ 34. (1) Националната електронна информационна система на децата, които могат да бъдат осиновени при условията на пълно осиновяване, и Националният регистър на лицата, които желаят да осиновят дете при условията на пълно осиновяване, водени от Агенцията за социално подпомагане, както и регистрите на децата и осиновяващите, водени в регионалните дирекции за социално подпомагане, се поддържат до внедряването и въвеждането в експлоатация на Националната електронна информационна система за пълно осиновяване в информационната и комуникационна среда на Министерството на труда и социалната политика.

(2) Министерството на труда и социалната политика уведомява писмено Агенцията за социално подпомагане за датата на въвеждане в експлоатация на Националната електронна информационна система за пълно осиновяване.

§ 35. За дете, което служебно се вписва в Националната електронна информационна система за пълно осиновяване по реда на § 33, ал. 3 и 4, срокът по чл. 113, ал. 2 започва да тече от първото вписване на детето в регистъра на регионалната дирекция за социално подпомагане.

§ 36. Всички процедури по глава осма, започнали преди 31 декември 2024 г., се разглеждат и довършват по досегашния ред.

§ 37. Започналите, но неприключили съдебни дела по чл. 105 до влизане в сила на този закон, се довършват по новия ред.

§ 38. Започналите, но неприключили съдебни дела по чл. 106 до влизане в сила на този закон, се довършват по досегашния ред.

§ 39. В 6-месечен срок от влизането в сила на този закон министърът на труда и социалната политика, съгласувано с министъра на правосъдието, издава наредбата по чл. 83, ал. 4. До издаването на наредбата се прилага действащата подзаконова нормативна уредба, доколкото не противоречи на закона.

§ 40. Срокът по чл. 93, ал. 2 за вписване на дете в Националната електронна информационна система за пълно осиновяване по реда на чл. 84 се счита от датата на настаняването по административен ред по реда на Закона за закрила на детето и когато настаняването е извършено до влизането в сила на този закон.

.....

§ 44. Този закон влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник", с изключение на § 2, 41 и 42, които влизат в сила от 1 януари 2025 г.